

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

**Год культуры
Расійскай
Федэрацыі
ў Рэспубліцы
Беларусь урачыста
распачаўся
спектаклем
"Лебядзінае возера"
Дзяржаўнага
акадэмічнага
Вялікага тэатра
Расіі...**

Фота Юрыя ІВАНОВА

С. 2

БРАВІСІМА!

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка накіраваў прывітанне ўдзельнікам адкрыцця Года культуры Расійскай Федэрацыі ў Рэспубліцы Беларусь.

“У Беларусі любяць і цняць вялікае рускае мастацтва, з якім нашу культуру звязваюць агульныя славянскія карані і нязменнае імкненне да сцвярдзення ідэалаў гуманізму і духоўнасці”, — гаворыцца ў віншаванні.

Кіраўнік беларускай дзяржавы лічыць сімвалічным, што гэтая культурная акцыя праходзіць напярэдні святкаванне 65-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

“Няхай правядзенне Года культуры паслужыць далейшаму ўмацаванню саюза Беларусі і Расіі, шматвяковай дружбы і непарушнага адзінства брацкіх народаў”, — пажадаў Аляксандр Лукашэнка.

Паводле паведамлення Прэс-службы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

Пад час прэс-канферэнцыі ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь.

Год, які пачаўся ў красавіку

15 красавіка адбылося ўрачыстае адкрыццё Года культуры Расійскай Федэрацыі ў Рэспубліцы Беларусь. На сцэне нашага Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета быў паказаны балет “Лебядзінае возера” ў пастаноўцы Вялікага тэатра Расіі з удзелам сусветна вядомых зорак сцэны.

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі: Раман Матульскі, Аляксандр Аўдзееў, Уладзімір Грыцзюшка.

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Уладзімір Матвейчук зачытаў прывітанне Прэзідэнта краіны Аляксандра Лукашэнкі.

У сваёй прамове міністр падкрэсліў, што цяперашняя падзея прымеркавана да 65-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў:

— Адкрыццё Года культуры Расіі ў Беларусі — гэта не проста некалькі дзесяткаў мерапрыемстваў, а вялікая падзея, яшчэ адно дакладнае творчае пацвярджэнне дружбы і супрацоўніцтва паміж народамі Расіі і Беларусі, пацвярджэнне выканання тых праграм і задач, якія ставяць перад намі прэзідэнты нашых краін.

Міністр культуры Расійскай Федэрацыі Аляксандр Аўдзееў выказаў спадзяванне, што такім жа па важнасці і творчай зацікаўленасці будзе і прысутнасць беларускай культуры ў Расіі:

— Я не сумняваюся, што наш сусветна вядомы тэатр і яго артысты хвалююцца, таму што дэманструюць вашаму патрабавальнаму глядачу эталонны спектакль, які з’яўляецца паказчыкам узроўню балетнай школы. Расіяне прывезлі сваё мастацтва як вынік шматграннай культурнай, творчай, стваральнай і духоўнай

дзейнасці, што адлюстроўвае бурлівае жыццё самой Расіі. Бо культура — гэта вышэйшы абагульнены паказчык развіцця краіны.

У складзе дэлегацыі былі таксама прадстаўнікі Дэпартаменту сучаснага мастацтва і міжнародных культурных сувязей Міністэрства культуры Расіі — дырэктар Аляксей Шалашоў і кансультант Эльвіра Доля. Высокія госці наведалі Нацыянальную бібліятэку Беларусі, а таксама Нацыянальны мастацкі музей нашай краіны, экскурсію па якім правёў для іх дырэктар Уладзімір Пракапцоў.

У зале, дзе экспануюцца партрэты Радзівілаў і знакамітыя слуккія паясы, міністр культуры Расіі Аляксандр Аўдзееў адказаў на пытанні журналістаў, якіх, вядома, найперш хваліла пытанне, ці будучы слуккія паясы, што зараз дэманструюцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, перададзены нашай краіне. А.Аўдзееў адказаў, што паказ гэтай і іншых экспазіцыі можа быць прадоўжаны на любы тэрмін, пры гэтым “няма сэнсу вышываць, чыя гэта ўласнасць. Галоўнае, каб гэта было даступна ўсёй прасторы Саюзнай дзяржавы. Гэта шлях сучаснасці, па якім ідуць усе цывілізаваныя краіны. І калі зараз мы адкрываем гэтую скрыню Пандоры і задаволілі адну просьбу, нязменна з’явіцца сустрэчныя”. У якасці прыкладу ён прывёў тое, што праз два месяцы ў Галандыі будзе адкрыты філіял Эрмітажа, дзе на доўгатэрміновы аснове будучы дэманстравацца творы галандскіх мастакоў, што знаходзяцца ва ўласнасці Эрмітажа. Пры гэтым А.Аўдзееў падкрэсліў значнасць стварэння агульнай культурнай прасторы Саюзнай дзяржавы:

— Эканамічная інтэграцыя існуе ўжо як дадзенасць. На наступным этапе я прапаную разгледзець пытанне аб стварэнні адзінай культурнай прасторы, якая дазваляла б і нашым музейным экспанатам, і тэатрам, і эстрадзе, і цырку, і музыкантам ездзіць па ўсёй Саюзнай дзяржаве, маючы аднолькавыя эканамічныя ўмовы, каб гэта была раўнамерна запоўненая культурная прастора для ўсіх.

Што ж да ўласна праграмы Года культуры, дык Аляксандр Аўдзееў адзначыў:

— Год культуры Расіі ў Беларусі павінен прадеманстраваць нашым беларускім братам та ўсёй сваёй гаме сучаснае мастацтва Расіі. Пачалі мы з Вялікага тэатра і прывезлі самы аўтарытэтный балет, што з’яўляецца сімвалам і, адначасова, школай і пад сілу толькі самым вялікім зоркам. Праграма ў рэгіёнах залезала ад пажаданняў нашых беларускіх сяброў і таму ахапіла ўсе жанры

сучаснага расійскага мастацтва: ад балета да мастацкіх твораў, эстрады, шоу-бізнесу.

У артыстаў Вялікага тэатра Расіі была свая асобная праграма знаходжання ў нашай краіне, што канцэнтравалася непасрэдна вакол спектакля. А пачалася яна яшчэ з таго часу, калі наш тэатр атрымаў ноты: балет П.Чайкоўскага “Лебядзінае возера” ідзе ў іх у іншай рэдакцыі — Юрыя Грыгаровіча, дзе перастаўлены многія нумары, адкрыты некаторыя купюры, унесены многія іншыя змяненні. Да статкова сказаць, што тэатр паказвае гэты балет з трагедыйным фіналам. Дарэчы, менавіта так — перамогай зла над дабрывай — заканчвалася першая пастаноўка гэтага балета знакамітым Марыусам Пеціпа, якая хутка сышла са сцэны, як сведчаць сучаснікі, менавіта з-за сумнай канцоўкі. Ужо пасля смерці кампазітара славуці балетмайстар вярнуўся да сваёй працы і зрабіў шчаслівы фінал, дзе перамагае каханне. У такім выглядзе балет і набыў сусветную папулярнасць. На беларускай сцэне паказ завяршыўся шчырым віншаваннем і ўрочэннем кветкаў ад Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі.

Напярэдадні народныя артысты Расіі Святлана Захарова (Адэта/Адзілія), Андрэй Увараў (Прынц Зігфрыд), дырыжор Павел Клімічаў і кіраўнік балетнай трупы Генадзь Янін мелі сціслую сустрэчу з журналістамі (славуці Мікалай Цыскарыдзэ прыехаў крыву пазней і таму ў ёй не ўдзельнічаў). Госці сведчылі, што адкрываць такі праект для іх — вялікі гонар і, адначасова, “профіль Вялікага тэатра Расіі”, хваліліся, як змогуць данесці гэты папраўдзе бяздонны балет, бо сцэна падалася ім вельмі вялікай. Крыху напужала і тое, што яна зроблена пад вуглом. Таму на рэпетыцыі, якая адбылася адразу пасля размовы, было зроблена ўсё, каб гэтую сцэну “перамагчы” (і гэта прытым, што Вялікі тэатр Расіі на ўсе гастролі возіць сваё ўласнае пакрыццё для падлогі).

Гэта ім удалося цудоўна. Не толькі на рэпетыцыі, але і ўжо на спектаклі, глядзячы на бездакорнае, адшліфаванае да дробязей выкананне расіян, сярод якіх зоркамі выглядалі практычна ўсе, уключаючы кардэбалет, згадваліся і многія беларускія артысты. Яны, дарэчы, пабывалі не толькі на рэпетыцыі і спектаклі, але і на балетных уроках расіян. Марылі артысты, каб да нас прыезджалі не толькі расійскія зоркі, але і педагогі. Ці каб нашых артыстаў накіроўвалі на стажыроўкі ў Вялікі тэатр Расіі.

**Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА**

13 красавіка ў Мінску ўрачыста адчыніў свае дзверы Лацінаамерыканскі культурны цэнтр імя Сімона Балівара. У яго адкрыцці прынялі ўдзел Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Венесуэлы ў Рэспубліцы Беларусь Амерыка Дыяс Нуньес, намеснік міністра культуры нашай краіны Віктар Кураш, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Куба ў Рэспубліцы Беларусь Амар Сенон Медына Кінтэра, прадстаўнікі дыпламатычнага корпуса.

Амерыка Дыяс Нуньес адзначыў важнасць стварэння ў Беларусі, у цэнтры Еўропы, Лацінаамерыканскага культурнага

Марыя-Элена Рохас, Амерыка Дыяс Нуньес і Віктар Кураш на адкрыцці Лацінаамерыканскага культурнага цэнтра.

Лацінаамерыканскі цэнтр: імідж-праекцыя

турнага цэнтра. Цэнтр створаны для таго, падкрэсліў Пасол, каб праецываць сацыяльны і культурны імідж Баліварыянскай Рэспублікі Венесуэла, а таксама іншых краін Лацінскай Амерыкі і Карыбскага басейна ў Беларусі. “Дзверы гэтага дома гасцінна адкрыты для ўсіх нашых сяброў. Ён павінен стаць месцам для арганізацыі сустрэч, знаёмстваў, супрацоўніцтва, усталявання шчырых сяброўскіх стасункаў”, — падкрэсліў Амерыка Дыяс Нуньес.

У сваім выступленні намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Віктар Кураш падкрэсліў, што адкрыццё Цэнтра — сведчанне шчыльнага супрацоўніцтва паміж нашай краінай і Венесуэлай, а таксама лацінаамерыканскімі краінамі ў цэлым. Віктар Кураш адзначыў, што ўступіла ў сілу Пагадненне паміж Баліварыянскай Рэспублікай Венесуэла і Рэспублікай Беларусь, зацверджанае Указам Прэзідэнта нашай краіны ў сакавіку мінулага года. Згодна з ім, адбыліся многія культурныя

акцыі: фальклорныя калектывы з Венесуэлы летась прынялі ўдзел у Міжнародным фестывалі мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”, у Міжнародным фестывалі “Звінячы цымбалы і гармонік” у Паставах, а на тэатральным фестывалі “Белая вежа” ў Брэсце прысутнічаў тэатральны калектыв з лацінаамерыканскай краіны. Намеснік міністра культуры засведчыў, што Беларусь рада прымаць у сябе спецыялістаў з Венесуэлы і дзяліцца вопытам арганізацыі творчых ВНУ, іншымі на працоўкамі.

Затым гасцям была прадастаўлена магчымасць паслухаць музычныя творы ў выкананні калектыву навучэнцаў гімназіі-каледжа мастацтваў імя Ахрэмчыка, які падрыхтаваў да падзеі спецыяльную праграму. Пасля чаго Амерыка Дыяс Нуньес і намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь, па традыцыі, разрэзалі стужку на ўваходзе у Культурны цэнтр, адкрыўшы яго для шырокай публікі.

**Наталля КІРПІЧЭНКАВА
Фота Юрыя ІВАНОВА**

Першыя наведвальнікі культурнага цэнтра.

Аб’ява*

Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў аб’яўляе конкурс на замяшчэнне пасада прафесарска-выкладчыцкага складу:

- загадчык кафедры кінатэлеаператарства;
- дацэнт на 0,75 стаўкі кафедры касцюма і тэкстылю;
- дацэнт кафедры сцэнічнай мовы і вакалу;
- дацэнт кафедры графічнага дызайну;
- старшы выкладчык кафедры малюнка, жывапісу, скульптуры;
- старшы выкладчык кафедры майстэрства акцёра;
- старшы выкладчык кафедры гуманітарных дысцыплін;
- старшы выкладчык кафедры фізыхавання;
- выкладчык на 0,75 стаўкі кафедры тэорыі і гісторыі дызайну.

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб’явы. Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас:

220012, г.Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, адрзел кадраў, тэлефон 292-77-34.
УНП 100289132

18 красавіка — Міжнародны дзень помнікаў і гістарычных мясцін

Да гэтай даты, якая адзначаецца сусветнай супольнасцю вось ужо дваццаць пяты раз, былі прымеркаваны мерапрыемствы ва ўсіх раёнах Беларусі і, натуральна, у Мінску. Рэспубліканскі суботнік работнікі цэнтральнага апарата Міністэрства культуры правялі на рэканструкцыі корпуса Нацыянальнага музея гісторыі і культуры, што з’яўляецца адметным помнікам архітэктуры 40-х гадоў XIX стагоддзя. А ў рэдакцыі “К” адбыўся “круглы стол”, які закрануў злабаздэнную праблематыку аховы гісторыка-культурнай спадчыны.

“Усе натхнёныя” музеям і працаім

Тры гады запар рэспубліканскія суботнікі цэнтральнага апарата Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь праводзілі на работах у будынку Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета краіны.

Сёлета работнікі Міністэрства культуры краіны на чале з міністрам Уладзіславам Матвейчуком былі задзейнічаны ў работах па рэканструкцыі будынка Нацыянальнага музея гісторыі і культуры краіны: падавалі і ўкладвалі цэглу, пясок, выносілі будаўнічае смецце. Як падкрэсліў намеснік міністра культуры Беларусі Віктар Кураш, калекцыя Нацыянальнага музея гісторыі і культуры лічыцца самай вялікай у рэспубліцы: яго фонды складаюць каля 300 тысяч адзінак захоўвання, частка з якіх вымушана знаходзіцца ў Беларускай дзяржаўнай музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Дзякуючы новаму будынку плошчай больш за 7 тысяч квадратных метраў, мінчане і госці сталіцы ў перспектыве змогуць убачыць фондавыя матэрыялы ў адкрытым доступе, у тым ліку незвычайныя скарбы, прадметы традыцыйнай беларускай культуры і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Па словах намесніка міністра культуры, у перспектыве гэта будзе цудоўны музей, таму супрацоўнікам Міністэрства пашанцавала працаваць на гэтым аб’екце пад час суботніка і ўнесці свой уклад у рамонт, рэканструкцыю скарбніцы айчыннай гісторыі.

Адным словам, “усе натхнёныя”. Да таго ж, прыклад работнікаў міністэрства натхняе і тых рабочых, што працуюць на гэтым аб’екце. “Даўняя традыцыя нашага народа — талакой будаваць дом, добраўпарадкоўваць нашу зямлю, і хочацца, каб у Год роднай зямлі кожны куток Беларусі быў дагледжаны,” — зазначыў Віктар Кураш.

Пасля агляду будынка Віктар Кураш адзначыў, што рэканструкцыя памяшкання музея ідзе па заплаваным графіку, нават трохі апырэджае яго. Мяркуюцца да лістапада падрыхтаваць адкрыццё першага пусковага комплексу і паступова рабіць тут экспазіцыю.

Констанцін АНТАНОВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА

Закон сусветнай энтрапіі не адменіш. А Закон аб ахове спадчыны?

“Круглы стол” “К”

Напярэдадні Міжнароднага дня помнікаў і гістарычных мясцін у сценах рэдакцыі “Культуры” адбыўся “круглы стол” па тэме “Міжнароднае заканадаўства ў галіне аховы гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь”, ініцыяваны нашай газетай і арганізаваны сумесна з упраўленнем па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

У абмеркаванні праблематыкі аховы нацыянальнай гісторыка-культурнай спадчыны, якая вызначана на Трэцім Усебеларускім сходзе як адна з найпрыярытэтных задач галіны культуры, удзельнічалі начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ігар Чарняўскі, старшыня Нацыянальнай камісіі Рэспублікі Беларусь па справах ЮНЕСКА Уладзімір Шчасны, старшыня Беларускага фонду культуры, старшыня Беларускага камітэта Міжнароднай рады па помніках і гістарычных мясцінах ІКАМОС, галоўны рэдактар “Краязнаўчай газеты” Уладзімір Гілеп, галоўны спецыяліст упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Алена Клімовіч, архітэктар-рэстаўратар Вадзім Гліннік. Пытанні “круглага стала” абмяркоўвалі і супрацоўнікі рэдакцыі.

Ілля Свірын:

— Наша гутарка, што адбываецца напярэдадні Міжнароднага дня помнікаў і гістарычных мясцін, наспела даўно. Мяркуючы па камандзіроўках у раёны Беларусі, сустрэчах з мясцовым кіраўніцтвам і работнікамі культуры, чытацкай пошце “К”, кола пытанняў вымалёўваецца шырокае. Але пачаць хацелася б менавіта з аспектаў міжнароднага заканадаўства і выканання яго ў нашых рэаліях. Вам слова, Ігар Мяфодзевіч.

Ігар Чарняўскі:

— Міжнароднае заканадаўства ў сферы захавання гісторыка-культурнай спадчыны на сённяшні дзень складаецца з шэрагу асноўных дакументаў: Канвенцыя ЮНЕСКА аб абароне культурных каштоўнасцей у выпадку ўзброеных канфліктаў (1954) і два пратаколы да яе — 1954 і 1999 гадоў, Канвенцыя аб мерах, накіраваных на забарону і папярэджанне незаконнага ўвозу, вывазу і перадачы права ўласнасці на культурныя каштоўнасці 1970 года. Канвенцыя аб ахове сусветнай культурнай і прыроднай спадчыны 1972 года — бадай што адна з асноўных і знакавых для нас. Не так даўно былі прыняты Канвенцыі аб ахове нематэрыяльнай спадчыны і аб ахове і захаванні разнастайнасці форм культурнага самавыяўлення. Да кожнай з гэтых міжнародных заканадаўчых ініцыятыў далучылася і Беларусь.

Апошняе сведчыць пра гатоўнасць нашай дзяржавы кіравацца высокімі міжнароднымі стандартамі ў справе аховы гісторыка-культурнай спадчыны. Менавіта гэтыя стандарты знайшлі сваё адлюстраванне і ў нацыянальным заканадаўстве. Яно грунтуецца Законам аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь, падпісаным Прэзідэнтам Аляксандрам Лукашэнкам 9 студзеня 2006 года.

Адзначу яшчэ адзін прынцыповы момант: у пункце 2 артыкула 2 згаданага вышэй закону сцвярджаецца прыярытэт міжнароднага права ў сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны над нацыянальным.

Вадзім Гліннік:

— Дадам яшчэ, што нават на ўзроўні азначэнняў дзеючы Закон аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны 2006 года больш набліжаны да міжнародных стандартаў — у параўнанні, скажам, з папярэднім, які быў прыняты ў 1992 годзе.

Алена Клімовіч:

— Як практык не магу абмінуць і яшчэ адну акалічнасць. Нацыянальнае заканадаўства, якое налічвае каля трох дзесяткаў нарматыўных дакументаў, чалавеку без юрыдычнай адукацыі спасцігнуць не так і лёгка. Таму нельга не адзначыць вялікую працу ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры, якое выдала інструкцыі для спецыялістаў з рэгіёнаў — як мне падаецца, на ўсе выпадкі жыцця. Яны вельмі дапамагаюць нам у практычнай дзейнасці.

Ігар Чарняўскі:

— І міжнародныя нормы дзейнічаюць у нас не толькі на словах. Сведчаннем таму — уключэнне беларускіх аб’ектаў у Спіс сусветнай спадчыны ЮНЕСКА. Актыўная работа па прадстаўленні нашых гісторыка-культурных каштоўнасцей на ўзроўні міжнароднай супольнасці, якая вядзецца ў рамках галіновай праграмы “Захаванне і развіццё культуры на перыяд 2006 — 2010 гадоў”, павінна значна папоўніць гэты пакуль яшчэ даволі кароткі шэраг культурных збудаванняў абарончага тыпу, унікальнымі ўзорамі драўлянага дойлідства Палесся, Брэсцкай крэпасцю, палацам Румянцавых-Паскевічаў.

Ілля Свірын:

— Прыемна чуць. Але хацелася б зацэнтаваць увагу на беларускіх рэаліях. Большасць айчынных аб’ектаў гісторыка-культурнай спадчыны — гэта не шыкоўныя палацы накішталь гомельскага, а храмы або сядзібы ў невялічкіх вёсках, часта занябаныя. Такіх прыкладаў, назапашаных у шматлікіх камандзіроўках, магу прывесці не адзін дзесяткі. Не заўсёды ахвотна верыцца, што і на іх таксама распаўсюджваецца міжнароднае заканадаўства...

Ігар Чарняўскі:

— Міжнароднае права і дастасаванае да яго нацыянальнае заканадаўства не прадугледжвае выключэння нават для самай маленькай вёскачкі. Справа тут у іншым. Здавалася б, закон ёсць закон, і кіравацца ім павінны ўсе. Але ж часам даводзіцца настойліва заклікаць прытрымлівацца гэтых міжнародных норм людзей, адказных за захаванне нашай спадчыны на месцах. З юрыдычнага пункта гледжання, сітуацыя досыць дзіўная. Больш за тое — многія гэтыя нормы проста не ведаюць. Часам апошняе тычыцца нават спецыялістаў па ахове гісторыка-культурнай спадчыны з рэгіёнаў.

рыка-культурнай спадчыны з рэгіёнаў.

Ілля Свірын:

— Бадай у кожным раёне ёсць чалавек, адказны за захаванне гісторыка-культурнай спадчыны. Але вельмі часта ён займаецца гэтай справай, так бы мовіць, на грамадскіх пачатках, бо спецыяльная пасада прадугледжана далёка не заўсёды. Непазбежна тут паўстае і пытанне аб павышэнні кваліфікацыі такіх спецыялістаў.

Уладзімір Гілеп:

— Калі б я кіраваў тым ці іншым рэгіёнам, дык не зрабіў бы ніводнага кроку, не параіўшыся са спецыялістам у справе аховы помнікаў. Неаспрэчна, што яны павінны быць у кожным раёне, прычым гэтую адказную функцыю трэба ўскладаць на людзей са спецыяльнай адукацыяй, а не на плечы тых работнікаў культуры, якія маюць дыпломы рэжысёраў або настаўнікаў музычных школ.

Ігар Чарняўскі:

— Адапаведныя курсы, якія праходзяць на базе Інстытута павышэння кваліфікацыі Універсітэта культуры і мастацтваў, дазваляюць спецыялістам з рэгіёнаў зразумець, якія нормы міжнароднага заканадаўства павінны прымяняцца ў дачыненні да той сядзібы альбо цэркаўкі з іх раёна, чый стан далёкі да ідэальнага. І потым патлумачыць гэтыя нормы ўласнікам гэтага помніка або мясцовым уладам.

Згадайма яшчэ і семінары, якія мы праводзім у абласцях. На Гродзеншчыне такое мерапрыемства, арганізаванае абласным упраўленнем культуры, сабрала ўсіх спецыялістаў адпаведнага профілю з раёнаў, і мы грунтоўна прапрацоўвалі, як на практыцы дамагацца выканання заканадаўства: у такіх канкрэтных выпадках, як скажам, змяненне матэрыяльнай субстанцыі помніка або падрыхтоўка дакументацыі на правядзенне рамонтных работ. Да таго ж, у нас цягам ужо больш як 10 гадоў працуе сумесны польска-беларускі праект “Нясвіжская акадэмія” — своеасаблівае школа паслядыпломнай падрыхтоўкі спецыялістаў. Мне давалося сутыкацца з людзьмі, якія яе закончылі. Прыкладам, калі мы працавалі над Аўгустоўскім каналам, з усяго аўтарскага калектыву прыкмеціў аднаго архітэктара. Пацікавіўшыся, адкуль “растуць ногі” яго ведаў і канцэптуальнага падыходу, якія дазвалялі яму выразна вылучацца нават сярод дактароў навук,

(Працяг на стар. 4.)

(Працяг. Пачатак на стар. 3.)

даведаўся, што ён скончыў Нясвіжскую акадэмію!

Алена Клімовіч:

— Мы імкнёмся, каб спецыялісты, якія адказваюць за ахову гісторыка-культурынай спадчыны на раённым узроўні, былі вызвалены ад усіх астатніх абавязкаў. Ды, на жаль, не заўсёды так атрымліваецца. У Гродзенскай вобласці пасады метадыстаў па ахове гісторыка-культурнай спадчыны ёсць толькі ў палове ўсіх раёнаў. У справе аховы спадчыны лідэрства на Гродзеншчыне можна смела аддаць Сморгонскаму раёну, дзе актыўна ідзе работа ва ўсіх накірунках. І гэта зноў жа, дзякуючы спецыялісту, які там працуе, — Таццяна Касцюшэўскай. На Сморгоншчыне дзейнічае раённы каардынацыйны савет па ахове гісторыка-культурнай спадчыны, гэтае пытанне штомесячна заслухоўваецца на пасяджэннях райвыканкама. І такая сістэмная праца прыносіць свае вынікі.

Ілля Свірын.

Ілля Свірын:

— Наколькі часта яны вамі праводзяцца?

Алена Клімовіч:

— За мінулы год асабіста мне давялося наведаць 266 аб'ектаў у 12 раёнах вобласці. Я не кажу ўжо пра тых інспектарскія праверкі, якія ладзяць непасрэдна спецыялісты з раёнаў. Мы што-раз складаем акты, дзе прапісаны канкрэтныя даручэнні райвыканкаму і ўласнікам аб'екта. Калі ў вызначаныя актам тэрміны яны не выконваюцца, звяртаемся ў раённую пракуратуру.

Пад час такіх паверак мы пакідаем уласнікам аб'ектаў спадчыны свае кардынаты, каб яны маглі звярнуцца да нас непасрэдна, калі ў іх узнікнуць якія пытанні. І такая “зваротная сувязь” сапраўды не прымушае сябе чакаць: нам за-

што такая дакументацыя патрэбна ў першую чаргу, калі ў зоне размяшчэння помніка плануецца правядзенне будаўнічых работ. І ў гэтым выпадку ніяк не абысціся без цеснага ўзаемадзеяння з архітэктурнымі службама, прычым распачацца яно павінна ўжо на стадыі распрацоўкі генплана. Безумоўна, ён павінен улічваць і аб'екты гісторыка-культурнай спадчыны.

Алена Клімовіч:

— Але знайсці агульную мову з архітэктарам, узгадніць з ім генеральны план, як мы рабілі гэта ў Карэлічах і Ашмянах, часам бывае вельмі складана...

Уладзімір Шчасны:

— З гэтай нагоды я заўсёды цытую купалаўскага пана Быкоўскага: “Старую кабету трэба “пшыдуціць”, а маладую — “пшымуціць”. Ёсць закон — дык будзь

Уладзімір Шчасны:

— Сярод крытэрыяў, якімі кіруецца Міжуродавы камітэт пры ўключэнні аб'екта ў Спіс сусветнай спадчыны, — не толькі яго сусветнае значэнне, але таксама і аўтэнтнасць. На гэты аспект заўсёды вельмі пільна звяртаюць увагу замежныя эксперты, таму і нам трэба ставіцца да яго ўважліва. Да таго ж, прыцыпы, якія прапагандуе ЮНЕСКА, прадугледжваюць не проста захаванне, але таксама і выкарыстанне аб'ектаў у асветніцкіх мэтах і ў мэтах сацыяльна-эканамічнага развіцця. Калі ідуць размовы аб супрацоўніцтве з ЮНЕСКА ў захаванні архітэктурных помнікаў, я настойваю, каб адразу распрацоўваўся адпаведны бізнес-план іх выкарыстання. Пакулы што гэта, на жаль, робіцца не заўсёды.

клад павінен быць павучальным. Памятаеце сітуацыю, калі пад час рэстаўрацыі Нясвіжскага замка давялося разабраць усходнюю галерэю? Азнаёміўшыся з матэрыяламі, я ўпэўніўся, што іншага выйсця ў сучасных будаўнікоў сапраўды не было, бо іх папярэднікі часоў Радзівілаў нарабілі шмат халтуры. Але ж упэўніць у гэтым Цэнтр сусветнай спадчыны не так і лёгка. Гэтае пытанне будзе разглядацца на сесіі Міжуродавага камітэта па ахове культурнай спадчыны, якая збяраецца сёлета ўлетку ў Іспаніі. Але, у той самы час, такі строгі кантроль вельмі карысны: ён адпавядае тым сусветным патрабаванням, якія мы добраахвотна ўзяліся выконваць.

Ігар Чарняўскі:

— Канвенцыі ЮНЕСКА не ставяць перад намі звышзадач. Яны прадугле-

Закон сусветнай энтрапіі не адменіш.

турнай спадчыны на раённым узроўні, былі вызвалены ад усіх астатніх абавязкаў. Ды, на жаль, не заўсёды так атрымліваецца. У Гродзенскай вобласці пасады метадыстаў па ахове гісторыка-культурнай спадчыны ёсць толькі ў палове ўсіх раёнаў. У справе аховы спадчыны лідэрства на Гродзеншчыне можна смела аддаць Сморгонскаму раёну, дзе актыўна ідзе работа ва ўсіх накірунках. І гэта зноў жа, дзякуючы спецыялісту, які там працуе, — Таццяна Касцюшэўскай. На Сморгоншчыне дзейнічае раённы каардынацыйны савет па ахове гісторыка-культурнай спадчыны, гэтае пытанне штомесячна заслухоўваецца на пасяджэннях райвыканкама. І такая сістэмная праца прыносіць свае вынікі.

Што да павышэння кваліфікацыі... Акрамя згаданых вышэй курсаў у Мінску — а іх кожны з нашых спецыялістаў правінен праходзіць штогадова, — ёсць таксама і абласныя, якія праводзіць упраўленне культуры. Апошнім часам запрашаем на такія семінары не толькі спецыялістаў па ахове гісторыка-культурнай спадчыны, але і начальнікаў аддзелаў культуры. Адна справа, калі спецыялісту трэба тлумачыць свайму кіраўніку тую ці іншую заканадаўчую норму, а зусім іншая — калі ён і сам іх ведае.

Ігар Чарняўскі:

— Сапраўды: праца па ахове спадчыны ў Гродзенскай і Гомельскай абласцях выплывае са свайго паслядоўнасцю і сістэмнасцю. Некалі наперадзе была Брэсцкая вобласць, але сёння, наколькі я магу меркаваць, іншыя рэгіёны, пераняўшы яе вопыт, пайшлі далей. Па рашэнні калегіі Міністэрства культуры мы накіравалі прапановы па функцыянальных абавязках для мясцовых спецыялістаў па ахове спадчыны. І ў Гродзенскай вобласці знаходзяць магчымасць замацаваць гэтую функцыю за канкрэтнымі спецыялістамі раённых метадычных цэнтраў. На жаль, у межах краіны так пакуль адбываецца не заўсёды.

Алена Клімовіч:

— Прававое поле ў сферы аховы гісторыка-культурнай спадчыны існуе, а вось дасягнуць таго, каб дзейнасць уласнікаў аб'ектаў не выходзіла за яго межы — гэта ўжо наша задача. Калі хтосьці з іх парушае заканадаўства, мы дасылаем яму ліст, дзе тлумачым, што за невыкананне закону прадугледжана адказнасць. Зрэшты, гэты спосаб працы з уласнікамі — бадай, найменш эфектыўны. Куды больш канструктыўнымі становяцца асабістыя сустрэчы з імі пад час інспектарскіх паверак стану аб'ектаў гісторыка-культурнай спадчыны.

даюць пытанні пра тое, як атрымаць дазвол на рамонт, якія дакументы для гэтага патрэбны. Хочацца верыць, што дзякуючы такім нашым ініцыятывам людзі пачынаюць весці дыялог больш канкрэтна.

Ілля Свірын:

— А ці заўсёды ўласнікі такіх аб'ектаў сустракаюць вас прыязна?

Алена Клімовіч:

— Безумоўна, пэўныя цяжкасці часам узнікаюць. Бывае, уласнікі будынка нават размаўляць з намі не хочуць. Літаральна з месяц таму былі ў вёсцы Дуды, дзе ёсць вельмі адметны касцёл Панны Марыі — рэдкі помнік драўлянага барока. І тамтэйшы святар гэтак выказаў сваю пазіцыю: “Грошай на рэстаўрацыю не даеце — дык і гаварыць нам няма пра што”. У такіх выпадках даводзіцца тлумачыць правамернасць сваіх патрабаванняў.

Завычай гэтка тлумачальная работа з уласнікамі змякчае іх пазіцыю. Людзі бачаць у асобе спецыяліста ўжо не якогосьці ворага, каму абы да чаго прычапіцца, а наадварот — чалавека, які можа дапамагчы.

Бываюць і такія выпадкі: прыязджаем у вёску і бачым — на касцёле няма прадугледжанай заканадаўствам дошкі, дзе пазначана, што гэты будынак з'яўляецца гісторыка-культурнай каштоўнасцю. Яна каштуе дзвесце тысяч, а святар кажа, што такія грошы — месячная ахвяра ў тым храме, бо там нават па святах чалавек хіба пятнаццаць збіраецца. У нечым ён, можа, і мае рацыю, але ж трэба ўлічыць, што пра неабходнасць усталявання дошкі яму было вядома даўно, і дзвесце тысяч цягам года знайсці ўсё ж рэальна. Адпаведна, галоўнае ў нашай працы — настойліваць, інакш цяжка бывае дасягнуць вынікаў.

Іншая справа — праекты зоны аховы гісторыка-культурных помнікаў. Гэта вельмі складанае пытанне, і я не магу яго абмінуць. Стварэнне такіх праектаў каштуе вялікіх грошай — ад 7 мільёнаў рублёў. Мы разумеем, што для аб'ектаў, якія знаходзяцца ў шматлюдных гарадах, або ў тым выпадку, калі паблізу ад помніка плануецца будаўніцтва, стварэнне ахоўных зон абавязковае. А калі гэта тычыцца якога-небудзь храма ў маленькай вёсцы, і ў непасрэднай блізкасці ад яго ў бліжэйшы час нічога дакладна будавацца не будзе? Заканадаўства патрабуе распрацоўкі зоны аховы для ўсіх без выключэння помнікаў гісторыка-культурнай спадчыны...

Ігар Чарняўскі: Не трэба думаць, быццам у кожным канкрэтным выпадку неабходна распрацоўваць асобны праект зоны аховы, — тут ёсць розныя варыянты. Але я з вамі пагаджуся ў тым,

Уладзімір Гілеп.

ласкавы яго выконваць, і ніякіх дыскусій тут быць не можа.

Алена Клімовіч:

— І зноў жа, хочацца зрабіць рэверанс у бок Міністэрства культуры. Ведаючы, што для распрацоўкі зон аховы патрэбны грошы і што без дапамогі мясцовых улад гэтую праблему часам не вырашыць (хаця, паводле заканадаўства, работы павінны весціся непасрэдна за кошт уласнікаў), Міністэрства падрыхтавала інструкцыю па распрацоўцы праектаў зоны аховы. Мы актыўна яе выкарыстоўваем у нашай працы. Праўда, тут мы толькі на пачатку шляху.

Ігар Чарняўскі:

— Я дазволю сабе трошкі адсыці ад “прыземленасці”. Вельмі важна тое, што робіцца непасрэдна на месцах, але... Я хацеў бы, каб мы пагаварылі пра тое, што для нас увогуле значыць міжнароднае заканадаўства і якім чынам мы выглядаем у цэлым у сусветнай супольнасці праз выкананне ці невыкананне гэтага заканадаўства.

Уладзімір Шчасны:

— Месяц таму я быў у Парыжы на сустрэчы экспертаў па выкананні Канвенцыі аб захаванні гісторыка-культурнай спадчыны. Нагодой для гэтай нарады было тое, што адна з краін выступіла з наступнай ініцыятывай: маўляў, на сённяшні дзень у Спіс сусветнай спадчыны ўключана 868 аб'ектаў; давайце дойдзем да тысячы і на тым спынімся. І самае цікавае, што іншыя краіны амаль аднагалосна гэтую прапанову адпрэчылі: не трэба спыняць уключэнне ў Спіс, бо міжнароднай увагі патрабуе не толькі гэтая тысяча аб'ектаў — трэба старацца захаванне ўсю сусветную спадчыну.

Ілля Свірын:

— Трапіць у Спіс ЮНЕСКА — не толькі гонар, але і вельмі сур'езны абавязкі. Што ўключае ў сябе пакет патрабаванняў да гэтых аб'ектаў?

Вадзім Гліннік.

Ілля Свірын:

— Даводзілася чуць і такую думку: маўляў, уключэнне таго ці іншага помніка ў Спіс сусветнай спадчыны асаблівай карысці не прыносіць. Бо канкрэтных грошай на рэстаўрацыю і ўтрыманне такі статус усё адно не прадугледжвае...

Уладзімір Шчасны:

— Для помніка трапіць у гэты спіс — тое самае, што для артыста атрымаць званне народнага: здаецца, ніякай матэрыяльнай карысці яму ад гэтага няма — мех грошай да звання не далучаецца, — але затое такому артысту даюць галоўныя ролі, і многія глядачы будуць ісці ў тэатр спецыяльна на яго. Тое ж самае — і з аб'ектамі сусветнай спадчыны: гэта дае новыя магчымасці для развіцця турызму, гэта дысцыплінуе ўласнікаў, якія вымушаны звяртаць кожны свой крок з высокімі міжнароднымі патрабаваннямі.

Зрэшты, пачынаць адказ на вашу рэпліку ўсё ж трэба было інакш. Пад час сустрэчы з генеральным дырэктарам Сусветнай турыстычнай арганізацыі Кіраўнік нашай дзяржавы адзначыў: бацьчы, Беларусь і Украіна маюць аднолькавую колькасць помнікаў, уключаных у Спіс сусветнай спадчыны, — хаця па тэрыторыі наша краіна ўтрая меншая за сваю суседку. Мець такія аб'екты — вялікі гонар для ўсёй нацыі. Таму і патрабаванні вельмі вялікія. Кожная краіна можа штогод прапанаваць да ўключэння ў Спіс толькі адзін аб'ект. І становіцца рашэнне Камісія прымае далёка не ў кожным выпадку.

Ілля Свірын:

— А якія самыя тыповыя прычыны адмовы?

Уладзімір Шчасны:

— Адзін аб'ект у суседняй з намі краіне не ўключылі менавіта таму, што рэстаўратары не здолелі захаванне яго аўтэнтнасць, і таму атрымаўся свайго кшталту “навабуд”. Для нас гэты пры-

Алена Клімовіч.

дзваюць абсалютна нармальныя, прынятыя ва ўсім свеце метадыкі правядзення работ, якія павінны стаць нормай і ў беларускіх рэаліях. Ніхто не сумняваецца, што вельмі важным з'яўляецца архітэктурны вобраз помніка. Але чаму многіх даводзіцца пераконваць у неабходнасці захавання таксама і арыгінальных тэхналогій, якія прымянялі яго будаўнікі, — да прыкладу, у тым, што не гэта збіваць старую тынкоўку і замяняць яе на нейкую сучасную сумесь? Трэба захоўваць не толькі вонкавы выгляд, але і матэрыяльную субстанцыю помніка: яна выяўляе традыцыю пэўнага гістарычнага перыяду, паказвае, як працавалі нашы продкі, якімі матэрыяламі і тэхналогіямі яны карысталіся. Дарэчы, часам вывучэнне гэтых тэхналогій можа быць карысным і для развіцця цяперашняй вытворчасці.

Праз сто гадоў катэджы, пакрытыя металадахоўкай і сайдынгам, будуць сведчыць пра нашы сённяшнія тэхналогіі, але не трэба распаўсюджваць іх на будынікі двухсотгадовай даўніны. І таму Міністэрства культуры выступае катэгарычна супраць прымянення металадахоўкі ў рэстаўрацыйных работах.

Сёння ў Мінску можна па пальцах пералічыць тую аб'екты, чые фасады перапанавалі ўпрыгожвае тэразітавая тынкоўка: ГУМ, Нацыянальны мастацкі музей, яшчэ колькі будынкаў... Таму вельмі важна, каб пад час работ на Белдзяржцырку гэтая ўнікальная тэхналогія п'яцідзясяцігадовай даўніны была захавана.

Многія з тых, хто праводзіць работы на помніках гісторыка-культурнай спадчыны, не ўсведамляюць, што кожны такі аб'ект — гэта дакумент свайго часу. Ніхто не стане перапісваць кайціну Рэмбранта згодна з сучаснымі тэндэнцыямі жывапісу або змяняць стылістыку архіўнага дакумента. Але ж чамусьці многія

лічыць, што можна “абсучасніваць” гэты чынам помнік архітэктуры.

Кастусь Антановіч:

— Ці прыцягваюцца замежныя спецыялісты, якія маюць пэўны досвед рэстаўрацыйнай працы, непасрэдна датычны помнікаў той ці іншай эпохі?

Ігар Чарняўскі:

— Нярэдка мы звяртаемся да іх паслуг. У прыватнасці, цяпер у гродзенскім Фарным касцёле св. Францішка Ксаверыя ідзе рэстаўрацыя алтара пад кіраўніцтвам вядомага майстра з Польшчы Паўла Садлея. Ды і гідраізаляцыя ня-свіжскага касцёла рабілася з дапамогай польскіх спецыялістаў; цяпер яны там праводзяць даследаванне даху.

Але, вядома, запрашэнне замежных спецыялістаў патрабуе значных выдаткаў. Таму даводзіцца выбудоўваць прыярытэты: або бясконца спадзявацца на іх, або, усё ж, імкнуцца падняць да належнага прафесійнага ўзроўню свае кадры. Падыход у нас такі: мы стараемся дадаць у кампаньёны замежнаму майстру пару-тройку яго айчынных калег, каб тыя пераймалі вопыт. Праўда, не ўсе замежнікі ахвотна на гэта ідуць.

тага не будзе вялікай карысці. Стан нашай спадчыны — гэта найперш наша праблема, і менавіта нам трэба яе вырашаць сумеснымі намаганнямі. Можна запрасіць немцаў, японцаў, і яны адновяць нашы помнікі. Але што будзе праз колькі дзесяцігоддзяў? Помнікі зноў пачнуць разбурацца.

Алена Клімовіч:

— Дазвольце з вамі не пагадзіцца. Так, гэта наша спадчына, але ж нярэдка яна стваралася разам з суседнімі народамі, асабліва ў памежных рэгіёнах. Той самы алтар у Фарным касцёле быў зроблены польскім майстрам Янам Шмітам. Культурныя сувязі склаліся гістарычна, і сёння яны павінны працягвацца і прыводзіць да ўзаемаўзбагачэння.

Вадзім Пліннік:

— Зразумела, я не супраць культурных сувязей. Я меў на ўвазе крышачку іншы аспект. Няўмольны закон сусветнай энтрапіі рана ці позна прывядзе да таго, што ад усіх матэрыяльных набыткаў нічога не застанеца. З гледзішча такой перспектывы важная перадусім не колькасць захаваных каменняў і бярвенняў. Важна тое, што, намагаючыся захаваць традыцыйнае

нак, калі пра гісторыка-культурную спадчыну будуць распавядаць настаўнікі на ўроках, стаўленне грамадства да сваіх гістарычных набыткаў з часам звалючы-януе.

Уладзімір Гілеп:

— Адносіны людзей ужо змяняюцца — дзякуючы палітыцы нашай дзяржавы і, у прыватнасці, яе ўвазе да развіцця турызму. Але ж зрухі тыя вельмі павольныя. Таму асноўную задачу я бачу менавіта ў асвеце, папулярызацыі, прапагандзе, прычым скіраванай не толькі на дзяцей, але і на дарослых. Вось і ў Дзень помнікаў і гістарычных мясцін Беларускамі камітэт ІКАМОС разам з іншымі грамадскімі арганізацыямі правядзе свайго кшталту фэст экскурсаводаў. Думаю, многія мінчане ўпершыню і са здзіўленнем даведаюцца пра багатую гісторыю тых мясцін, дзе яны жывуць. І зірнуць іншымі вачыма, скажам, на аточаны шматпавярхоўкамі курган, які жыхары мікрараёну “Паўднёвы Запад” штодня бачаць па дарозе на працу, нічога пра яго не ведаючы. Вельмі хацелася б, каб да гэтай нашай ініцыятывы больш актыўна падключыліся гарадскія ўлады, установы культуры і адукацыі.

Дарэчы, на згаданым пасяджэнні ў Парыжы была яшчэ раз падкрэслена важнасць захадаў па кансервацыі аб’ектаў спадчыны. Калі ў той ці іншай краіне не хапае сродкаў на рэстаўрацыю ўсіх помнікаў архітэктуры (падкрэслію: такая праблема характэрна не толькі для Беларусі, але і для самых багатых дзяржаў свету), трэба зрабіць усё, каб захаваць іх да тых часоў, калі з’явіцца магчымасць правядзення работ.

Ігар Чарняўскі:

— На важнасць кансервацыі звярнуў увагу і Прэзідэнт нашай краіны Аляксандр Лукашэнка пад час наведвання Ня-свіжскага замка. Ён выказаў вельмі важную думку, да якой варта прыслухацца: ці трэба ўсё рэстаўраваць? Ёсць аб’екты, якія будуць больш прывабнымі для наведвальнікаў менавіта ў выглядзе закансервавальных руін. Тым болей, навуковая рэстаўрацыя многіх з іх сёння ўжо немагчымая. Мы не маем поўнага ўяўлення адносна выгляду, напрыклад, Крэўскага або Навагрудскага замкаў.

Ілля Свірын:

— Цалкам выплумачальна, што сёння няма сродкаў, каб распачаць рэстаўрацыю ўсіх помнікаў архітэктуры, якія яе патрабуюць: спадчына нам у гэтым пла-

крыццяў разам з дэкорам. Іх аднаўленне цяпер патрабуе вялізных сродкаў. І гэтыя грошы можна было б зберагчы, калі б хтосьці ў свой час паруліўся “зацыраваць” дах якім квадратным метрам рубероіду. Каб не траціць потым сотні мільёнаў рублёў на дарагія рэстаўрацыйныя работы, помнікі належыць няспынна даглядаць.

Ігар Чарняўскі:

— Думаецца, менавіта таму Кіраўнік дзяржавы закрануў тэму кансервацыі. Калі прыняць элементарныя меры — адрамантаваць дах, пазабіваць вокны і дзверы дошкамі, прывесці будынак унутры і звонку ў належны санітарны стан, арганізаваць рэгулярную ахову, — помнік здолее прастаяць яшчэ досыць доўга. І, напэўна, дачакаецца лепшых часін.

Алена Клімовіч:

— Канешне, негатывыя прыклады сустракаюцца, але ж ёсць і станоўчыя! Напрыклад, у вёсцы Ганчары Лідскага раёна святар закупаў сайдынг, каб абшыць ім старадаўнюю царкву, але, дзякуючы актыўнай пазіцыі мясцовых улад, і ў прыватнасці, сельсавету, гэтага не адбылося. У тым жа Лідскім раёне кожны старшыня сельсавета ведае на сваёй тэрыторыі ўсе помнікі — у тым ліку і стаянкі старажытных людзей або гарадзішчы, якія могуць знаходзіцца далёка ў лесе.

Ігар Чарняўскі:

— Прыклад, які сапраўды варты пераймання! Кожны старшыня сельсавету мусіць хаця б раз на тыдзень наведваць кожны аб’ект спадчыны на сваёй тэрыторыі. І людзі, якія будуць бачыць, што нехта дбае пра гэты будынак — або нават просты непрыкметны пагорачак, які насамрэч з’яўляецца помнікам археалогіі, — пачнуць ставіцца да яго зусім пашаншаму.

Кастусь Антановіч:

— Пад час нашай дыскусіі ўжо ўзнімалася пытанне аб неабходнасці самастойнага вырашэння сваіх праблем. І тым не менш, ва ўсім свеце пашырана ўзаемадапамога, датычная аб’ектаў, якія маюць вялікую каштоўнасць. А ці магчыма сёння разлічваць на пэўную дапамогу міжнароднай супольнасці для рэстаўрацыі канкрэтных помнікаў? Ці можа, напрыклад, старшыня сельсавета звярнуцца ў нейкую міжнародную дабрачынную арганізацыю з просьбай аб фінансавай дапамозе для рэстаўрацыі, скажам, Раваніцкага палаца ў Чэрвеньскім раёне? Ці ёсць нейкія шансы гэтую дапамогу атрымаць?

Уладзімір Шчасны:

— Тэрэтычна — так, але спачатку гэтай старшыні сельсавета трэба хаця б прыдумаць, для чаго, “пад што” рэстаўраваць той ці іншы аб’ект. І калі ўдасца знайсці для яго пераканаўчае прымяненне, тады пэўныя шансы, вядома, ёсць.

Уладзімір Гілеп:

— Вяртаючыся да тэмы адносна стаўлення мясцовых улад да гісторыка-культурнай спадчыны... З’яўляючыся рэдактарам “Краязнаўчай газеты”, маю самай шчыльнай сувязі з краязнаўцамі з усёй Беларусі. Яны вельмі часта звяртаюць увагу на тое, што ўяўленне адносна каштоўнасці помнікаў сярод муніцыпальных кіраўнікоў пакуль што бракуе.

Ілля Свірын:

— Закон аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь утрымлівае артыкул, паводле якога мясцовымі ўладам прадпісваецца ажыццяўленне мерапрыемстваў па захаванні і аднаўленні гісторыка-культурных каштоўнасцей. Але ж кожны з удзельнікаў “круглага стала” можа прывесці нямала прыкладаў тых аб’ектаў, якія сёння абсалютна абмінулі ўвагай. Згадайма, скажам, сядзібы ў Опсе або Лынтупах — гэта першае, што прыпаміналіся. Паўтаруся, што ў кожнай з такіх занябданных сядзіб ёсць уласнік — прынамсі, дз-юрэ.

Ігар Чарняўскі:

— Сапраўды, мясцовыя органы кіравання нясуць непасрэдную адказнасць за стан аб’ектаў спадчыны, размешчаных на іх тэрыторыі. Іх задача — ажыццяўляць кантроль, працаваць з уласнікамі. За апошні час было выяўлена некалькі красамоўных выпадкаў гэткага кшталту:

(Заканчэнне на стар. 6.)

А Закон аб ахове спадчыны?

Ігар Чарняўскі.

Уладзімір Шчасны.

Алена Клімовіч:

— Дарэчы, у фарным касцёле Гродна поруч з польскімі спецыялістамі працуюць і нашы астравецкія разбярэ.

Ігар Чарняўскі:

— Да таго ж, насуперак пэўным стэрэатыпам, магу адзначыць, што далёка не заўсёды айчынныя спецыялісты саступаюць замежным. Дзякуючы руплівасці навуковага кіраўніка і людзей, адказных за правядзенне работ, беларускі адрэзак Аўгустоўскага канала атрымаўся шмат у чым лепшы, чым польскі. Нашы калегі з Польшчы і самі прызнаюць, што ў 1970-я гады было зроблена нямала памылак: скажам, прымяняўся бетон. Нам гэты памылкаў удалося пазбегнуць.

Уладзімір Шчасны:

— Часам самі ўласнікі супраць таго, каб запрашаць на іх аб’екты замежных спецыялістаў, бо разумеюць, што, апрача парад, давядзецца пачуць і сур’ёзную крытыку.

Вадзім Пліннік:

— Я катэгарычна супраць прыцягнення замежных спецыялістаў для рэстаўрацыі беларускай спадчыны, — за выключэннем тых выпадкаў, калі яны перадаюць свой досвед і гэта спрыяе культурнаму абмену. Якія мае аргументы? Я лічу, што калі хтосьці зробіць нашу працу за нас, для беларускага грамадства ад гэ-

Алена Клімовіч:

— Сапраўды, папулярызацыя аб’ектаў спадчыны вельмі важная. Пасля таго, як Мірскі замак стаў пляцоўкай для вялікіх фестываляў, якія трансклююцца па тэлебачанні, цікавасць да гэтага помніка істотна ўзраста. Такі самы плён прынеслі і шматлікія рыцарскія фэсты, і рэгулярныя імпрэзы, што ладзяцца ў апошнія гады на Аўгустоўскім канале. Вельмі важна, каб на такіх аб’ектах віравала культурнае жыццё, каб яны былі запатрабаваны.

Да месца тут згадаць і такі прыклад. Яшчэ адносна нядаўна Лідскі замак стаў пусты, а краны на яго браме былі намёртава завараны. Але з прыходам новага старшыні райвыканкама сітуацыя стала істотна змяняцца. Андрэй Худык сам ініцыяваў стварэнне фонду “Лідскі замак” і першы ўклаў туды ўласныя грошы. І гэтая асабістая пазіцыя кіраўніка раёна прывяла да сённяшніх вынікаў: замак жыве, у ім праходзіць мноства папулярных імпрэз, экскурсіі едуць туды адна за адной, пачынаючы ажно з васьмай гадзіны раніцы, а неўзабаве павінны распацацца і рэстаўрацыйныя работы.

Ілля Свірын:

— Вы закранулі вельмі важную тэму — стаўленне мясцовых улад да гісторыка-культурнай спадчыны свайго ж рэгіёна. Ужо неаднойчы задаваўся гэтым пытаннем: ці могуць яны нешта змяніць сваімі сіламі — асабліва калі гаворка вядзецца пра помнік зусім не мясцовага значэння, які патрабуе мільярдных інвестыцый?

Уладзімір Шчасны:

— Справа не ў мільярдах рублёў. Зусім няшмат сродкаў патрэбна для таго, каб пабудаваць часовы дах, пазабіваць вокны, правесці добраўпарадкаванне, каб турысту было прыемна туды прыехаць. Кансервацыя не патрабуе вялікіх сродкаў і спецыялістаў. Але ў нас няма ўсведамлення таго, што гэта можна — не, нават трэба! — рабіць. Асабліва ў такіх выпадках, як замак і сінагога ў Быхаве, пра якія зусім нядаўна пісала ваша газета.

не далася надзвычай складаная. Больш за тое, сям-там для архітэктурных помнікаў цяжка нават вынайсці ідэю іх прыстасавання: нашто ў маленькай вёсачцы вялізны палац?

Уладзімір Шчасны:

— Калі ідзі пакуль няма, трэба, не марнуючы часу, закансерваваць гэты аб’ект і пэўны час пачакаць. Можа, ужо гадоў праз пяць да вас прыйдзе адукаваны, патрыятычна настроены інвестар і прапануе такі варыянт выкарыстання будынка, які будзе на карысць усім. А калі не праз пяць — дык праз дзесяць.

Ілля Свірын:

— Тыя працэсы энтрапіі — не столькі аб’ектыўныя, колькі, хутчэй, гамагенныя, — якія распачаліся яшчэ ў былыя часы, сёння працягваюцца, хай ужо і па інерцыі. Ведаю ці не з дзесяткаў прыкладаў, калі архітэктурны помнік быў закінуты літаральна ў апошнія гады. Сцэнарый тут звыклы: будынак натуральным чынам прыходзіць у аварыйны стан, і ўстанова, якая ў ім размяшчалася, вымушана яго пакінуць. Зрэшты, афіцыйна ён усё адно застаецца на чымісьці балансе. Што трэба рабіць уласніку або мясцовым уладам, каб уратаваць помнік архітэктуры ад імклівага руйнавання — і такім чынам выканаць заканадаўства?

Ігар Чарняўскі:

— Найперш — адрамантаваць дах. Самае галоўнае, каб будынак не прамакаў наскрозь, каб яго канструкцыі не згілі і потым не абваліліся. Да прыкладу, непадалёк ад Мінска, у Сёмкаўскай сядзібе ўнутраныя канструкцыі абваліліся; падобнае вы зусім нядаўна маглі бачыць і ў Быхаве. У сядзібе Ромера пад Паставамі пасля закрыцця пачатковай школы ў даху ўтварылася дзірка: не было каму ўзяць невялікі кавалак рубероіду ці шыферу. Колішняя бібліятэка Карскага на Савецкай плошчы Гродна працяглы час руйнавалася толькі таму, што ў даху была невялікая дзірка, куды пастаянна трапляла вада...

Вадзім Пліннік:

— У выніку ў гэтым будынку была страчана большасць драўляных пера-

Барыс Аракчэў... Вядомы жывапісец. Заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі. Лейтматыў яго творчасці — Зямля і чалавек на ёй. Кожны яго твор — гэта эмацыянальнае апавяданне ад першай асобы.

Б.Аракчэў. "Яраслаўль. Апошняя вясна Максіма Багдановіча ў ліцзі".

Інтанацыйны лад "Слуцкіх ткачых"

Эмацыянальнае апавяданне ад першай асобы

Б.Аракчэў. "Яраслаўль. Гады навучання Максіма Багдановіча ў гімназіі".

Адбітак уласнага, суб'ектыўнага ўспрымання бачнага ляжыць амаль на ўсіх яго работах: у фігуратывных карцінах, нацюрмортах, лірычных і урбаністычных пейзажах. Гэты "асобасны" пачатак вызначае і інтанацыйны лад палатна, і яго сэнсавую сутнасць, якая, як правіла, скіравана да шырокага абгульнення. Яго карціны "Пара

сенажатная", "Ураджай", "Абаронцы Брэсцкай крэпасці", "Партызанская сям'я", "Зямля заслаўская", "Кавалі", "Народныя песні. Якуб Колас" даўно вядомы аматарам мастацтва не толькі ў нашай краіне.

Але сённяшня выстаўка жывапісу Барыса Аракчэва ў Літаратурным музеі Максіма Багданові-

ча — асабліва. Яна цалкам прысвечана Яраслаўшчыне — "малой радзіме" мастака і нашаму вялікаму земляку Максіму Багдановічу, які амаль 8 гадоў (1908 — 1916 гг.) жыў і тварыў у Яраслаўлі, — пасля 12 гадоў, праведзеных у Ніжнім Ноўгарадзе. Тут жа пазт скончыў гімназію і Дзямідаўскі юрыдычны ліцэй. Тут ён завяршыў свой славеты зборнік "Вянок", тут пачалася яго актыўная літаратурна-крытычная і публіцыстычная дзейнасць. Яго чудаўныя "Слуцкія ткачыхі" і "Зорка Венера" — таксама з Яраслаўля.

Большасць карцін Б.Аракчэва, прысвечаных М.Багдановічу, створаны ў пачатку 80-х, у час падарожжа мастака па родных мясцінах. Сярод твораў гэтага цыкла — "Яраслаўль. Апошняя вясна М.Багдановіча", "Гады навучання М.Багдановіча ў гімназіі", "Дом у Яраслаўлі, дзе жыла сям'я Багдановічаў", мемарыяльныя пейзажы горада і яго наваколля, а таксама творы больш позняга часу — "Музей М.Багдановіча ў Яраслаўлі", "З думаю пра родныя нівы"...

Б.К.

Ненапружліва і з дранікамі

Ці кранае сэрца "харчовы рэалізм"?

У Музеі гісторыі кіно адкрылася выстаўка жывапісу Віктара Ціханавы і інсталюваў дызайнера Сяргея Шылы, вернісаж якой завяршыўся дабрачыннай акцыяй на карысць аднаго з дзіцячых дамоў Мінска. Удзельнікі мінулагадня "Арт-бульбы" падрыхтавалі праект, які стаў працягам "смачнай" тэмы.

На вернісажы.

Канцэпт-альных праектаў, якія прапануюць звязаныя адной ідэяй і "апанутыя", да ўсяго, у спойную абалонку творы, у Беларусі няшмат.

Выстаўка "Суботні вечар, або дыпламат". газварот" прапануе нам пазнаёміцца менавіта з такім інтрыгуючым пасланнем адразу двух аўтараў. Тут і тэматычнае адзінства твораў, і падказкі для нечаканага позірку на знаёмыя рэчы, і насычаныя гумарам назвы, і гульня з глядачамі. Тандэм дызайнера і мастака можна лічыць уда-лым, мяркуючы па вялікай колькасці наведвальнікаў у дзень вернісажу.

Але, у адрозненне ад "занадта разумных", інтэлектуальных еўрапейскіх праектаў у стылі канцэпт-алізму, "Кругазварот" не прымушае "напружваць" думкі: тут усё арыентавана на адпачынак самай шырокай аўдыторыі. Галоўны герой — венік для лазні: венік на жывапісным палатне, венік "у жывым выглядзе" ў ванначцы і аксесуры для гэтага "гарачага" спосабу баўлення часу. Працэс ператварэння бульбы з прарослых клубняў у залацістыя дранікі — вельмі натуралістычны на кар-

ціне і смачны ў выглядзе пачастунку, які не абыходзілі наведвальнікі выстаўкі.

Мастацтва? А ці не мэты мастацтва — прыносіць эстэтычнае задавальненне, ствараць новае, аналізаваць рэчаіснасць? Так. Толькі не заклалі ў гэтыя аб'екты аўтары імкнення крануць сэрца, прымусіць задумаць, звярнуць увагу на важнае. Рэалістычны жывапіс, рэальныя рэчы — але катэгорыя прыгожага ў межах дадзенага праекта двух вядомых майстроў з'яўляецца не настолькі значнай, як катэгорыя прыемнага. Творцы вырашылі адпачыць.

Увогуле, па словах Віктара Ціханавы, ідэя стварыць такую выстаўку

прышла першапачаткова да Сяргея Шылы, які задумаў праект "Продовольствие", а дапамог яго ўдасканаліць дырэктар заслўскага музея Мікалай Пагра-ноўскі, дадаўшы літару

"у". Атрымалася сапраўды "Продовольствие". Каб сумясціць прыемнае з карысным, творцы вырашылі падтрымаць ідэю Веры Джукіч, кіраўніка Міжнароднага жаночага саюза жонак паслоў і дыпламатаў, якая прапанавала пасля адкрыцця выстаўкі правесці дабрачынны аўкцыён.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

В.Ціханав. "Кругазварот венікаў у прыродзе".

"Кароткія гісторыі" Пітэра Хіксана

Пітэр Хіксан — мастак, які воль ужо больш за трыццаць гадоў жыве... у Магілёве. Па шчаслівай, як ён лічыць, выпадковасці ў 1970-я Пітэр аказаўся ў Беларусі, сустрэў тут будучую жонку і застаўся назаўсёды.

Ён піша карціны з адзінаццаці гадоў — з таго часу, як упершыню пачаў у Лонданскай галерэі і ўбачыў палотны вялікіх майстроў: Уільяма Тэрнера, Клода Манэ, Поля Гогена. Карціны Хіксана — не проста якасны сучасны жывапіс, але і адкрыццё ягонай душы, гэта погляд англічаніна на жыццё ў Беларусі — краіне, што стала яму другой радзімай. Праз жывапісныя прыёмы, якія заключаюць у сабе некаторыя стылістычныя элементы, уласцівыя Пабла Пікаса, мастак апавядае пра жыццё чалавека ва

Які ён, англійскі "Сейбіт"?

ўсіх праявах: у побыце і палётах душы, у каханні і прыгажосці.

Пітэр Хіксан — рознабаковы чалавек з мноствам талентаў. Ён скончыў Кембрыджскі ўніверсітэт, захапляецца літаратурай, сам піша апавяданні: так званыя "short stories" — кароткія гісторыі-разважанні. Такія ж і яго карціны, што сёння прадстаўлены ў Гарадскай мастацкай галерэі твораў Л.Шчамялёва: простыя назіранні, выявы паўсядзённасці, з якой сутыкнуўся мастак, калі пераехаў жыць у Беларусь. Перабудова, распад Савецкага Саюза, цяжкасці побыту, разам з эмоцыямі і перажываннямі аўтара, перанесліся на яго палотны ("1992", "Сейбіт", "Прадуктовая карзіна"). "Мы — гэта адлюстраванне нашага жыцця, усяго, чаго мы дасягнулі, — кажа Пітэр, —

П.Хіксан. "Графіці".

таму што мы з'яўляемся часткай усяго існага, хаця часам і не ўсведамляем гэтага".

"Кароткія гісторыі" Пітэра Хіксана вельмі паэтычныя. Доказ таму — прысутнасць у экспазіцыі некалькіх карцін, якія змяшчаюць у сабе сюжэтныя лініі твораў любімага паэта мастака — Пабла Неруды. У іх шмат асацыяцый і сімвалаў, зразумелых кожнаму: мір і дабро, яднанне чалавека і прыроды і, што самае галоўнае, — перамога духоўнага свету над матэрыяльным. Менавіта да гэтага імкнецца Пітэр Хіксан у сваім жыцці і творчасці. "Мне хацелася б дасягнуць стану, пры якім я мог бы маляваць так жа лёгка і натуральна, як дыхаю, размаўляю ці адчуваю, і ніякія грошы тут не дапамогуць".

Марыя МІХАЙЛАВА, супрацоўнік Гарадскай мастацкай галерэі твораў Л.Шчамялёва, куратар выстаўкі

Безумоўна, адной з галоўных “інтрыг” з’явіўся рэжысёрскі зварот да драматургіі Булгакава, якая сама па сабе не часты госьц на сцэнах беларускіх тэатраў: даюцца ў знакі пэўны п’етэт перад гэтым аўтарам і “шлейф” ці то метафізічнасці, ці то містычнасці яго твораў, што стварае пэўныя перашкоды для рэжысёрскага загляблення ў матэрыял. І той факт, што сам Кавальчык доўга не наважваўся абвясціць аб сваім выбары ўслых, дае падставы меркаваць: ягоны зварот да Булгакава быў не творчай авантурай, а — рэалізацыяй даўно задуманай ідэі.

Для тэатральных рэцэнзентаў падобныя пастаноўкі, акрамя іншага, тояць у сабе складанасць пераадолення ўласнага ўяўлення пра “ідэальны спектакль”: часам здараецца, што прафесійная наглядальнасць і знаёмства з гісторыяй увасаблення і шэрагам пастановак таго ці іншага твора ў розных калектывах фарміруюць трывалы вобраз таго, якімі мусяць быць рэжысёрскае прачытанне і падыход да канкрэтнага драматургічнага матэрыялу. Канешне ж, гэтка прадурзятасць павялічваецца, калі маецца і ўдалае кінематаграфічнае ўвасабленне, як знакамiты аднайменны твору фільм Уладзіміра Навумава і Аляксандра Алава з Уладзіславам Дваржэцкім у галоўнай ролі. Але ж тут дасведчанасць крытыка немінуча ўступае ў канфлікт з патрабаваннямі і інтарэсамі звычайнага глядача, а гэтая катэгорыя бывае надзвычай стракатай: ад заўзятых тэатраў, што не прапускаюць ніводнай прэм’еры, да такіх, хто, магчыма, прозвішча Булгакава чытаў адно толькі некалі ў школьным падручніку і ўжо наўрад ці знаёмы з самой драматургічнай асновай і фільмам...

У сваім спектаклі Сяргей Кавальчык не “ставіць эксперыментаў” над п’есай Булгакава, і часам нават здаецца, што ён наўмысна імкнецца ўвасобіць кожнае слова з яе, кожную рэмарку. Яшчэ больш гэта адчувальна ў сцэнаграфіі Аляксандра Касцючэнка, які прапануе нам літаральна дакладную “матэрыялізацыю” разгорнутых булгакаўскіх апісанняў месца дзеяння, што маюцца перад кожным са снў. Змрочна-шкляная сцэнаграфічная канструкцыя, якая з’яўляецца ці то сцяной, ці то галерэяй аконных аракаў і дзвярэй, паварочваючыся з кожнай сцэнай на крузе сваім тыльным бокам і сапраўды выклікае асацыяцыі з падабенствам да вакзальных перонаў, незалежна ад станцыі прызначэння, так што і Паўночная Таўрыя з Крымам, і Стамбул з Парыжам ператвараюцца ў безаблічныя станцыі на шляху аднаго “цягніка” пад назвай чалавечая жыццё. Ланцужком меладраматычных сітуацый разгортваецца і сама дзея спектакля, нібыта падзяляючы персонажаў “Бегу” на дзве групы: “сонных” (рэжысёр, услед за аўтарам, вызначае жанр спектакля як “восем снў”) і псіхалагічна-гратэскавы. Да першых можна залічыць Галоўнакамандуючага ў выкананні Аляксандра Ткачонка — асобу не па-вайсковому інфантальную, юрліва-шарнірнага праныру Карзухіна Уладзіміра Шэlestava, Дз Брызара Руслана Чарнецкага ў сцэнах ягонага вар’яцтва: яны нібыта існуюць у сваім свеце, які не надта стасуецца з прапануемай нам са сцэны рэальнасцю і з тым, як мы яе сабе ўяўляем. У той час як астатнія героі — Чарнота ў выкананні Івана Мацкевіча, Люська Таццяны Баўкалавай, Серафіма Настасі Шпакоўскай і многія іншыя — пражываюць сцэнічныя падзеі праз псіхалагічную прызму ўнутранай трагедыі кожнага з герояў.

Для мяне асабістай удзячнасцю да Кавальчыка сталася тое, што ён не намагаўся прадставіць на сцэне белагвардзейскую “романтыку” і кранальную гісторыю ўзлёту і падзення Рамана Хлудава: сучасныя рэжысёры (прычым не толькі тэатральныя), у большасці сваёй арыентаваныя на эмацыянальны прагматызм, як правіла, аказваюцца надзвычай непераканаўчымі ў сцэнічным увасабленні падобных калізій. Унутранае развіццё вобраза галоўнага персанажа і, уласна кажучы, вырасання яго ў героя — вось тое, без чаго падобныя гісторыі не здольны стаць па-сапраўдному шчырымі і глыбокімі.

Зразумела, што і для Кавальчыка выбар акцёра на ролю Хлудава вызначаў палову поспеху будучага спектакля. І факт запрашэння рэжысёрам для гэтага ўвасаблення Ігара Сігова з Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі, з якім яны ўжо працавалі не над адной пастаноўкай, цалкам сябе апраўдаў. У сваім тэатры Сігоў не пакутуе на адсутнасць яркіх і разнастайных роляў, трымаючы на сабе л’віную долю рэпертуару. Але ж выхад яго на сцэну Рускага тэатра ў ролі Рамана Хлудава стаўся для акцёра нібыта глытком свежага паветра, прадэманстраваўшы, што як прафесіянал ён вырас і цалкам саспеў для вобразаў якасна іншага ўзроўня. І калі ў першай сцэне ў зададзенай рэжысёрам статычнасці Хлудава, нібыта прыкаванага да эдліка, Сігоў вымушаны пераадоляваць уласны тэмперамент, адмяжоўваючыся ад усяго, што ад-

Серафіма — Настасся Шпакоўская,
Галубкоў — Андрэй Душачкін.

Напрыканцы сакавіка Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Максіма Горкага прадставіў глядачам прэм’еру, якая прыцягнула ўвагу, без перабольшвання, усёй тэатральнай грамадскасці. Галоўны рэжысёр тэатра Сяргей Кавальчык прапанаваў сваю першую пастаноўку ў новым статусе — спектакль “Бег” па п’есе Міхаіла Булгакава. На новую пасаду Сяргей Кавальчык быў прызначаны больш за год таму, але ж менавіта гэты “дэбютны” спектакль (хаця на рахунку самога рэжысёра “Бег” размяняў ужо чацвёрты дзесятак пастановак) стаўся ягонымі сапраўднымі творчымі аглядзінамі.

Бег з бар’ерамі на кароткія і доўгія дыстанцыі

Раман Хлудаў — Ігар Сігоў.

Сцэна са спектакля “Бег”.

бываецца навокал, ужо пры наступных яго з’яўленнях акцёр адкрывае “рэцэптары”, з галавой акупаючыся ў атмасферу сцэнічных падзей, і знаходзіць для свайго героя цэлую гаму дакладных і тонкіх акцёрскіх нюансіровак. Зрэшты, перад намі — не высакародны, верны высокім ідэалам белагвардзейскай афіцэра, і не злодзей-забойца, які, маючы рукі па локаць у крыві, раптам “убачыў” уласнае сумленне. Ігар Сігоў у трактоўцы Рамана Хлудава адыходзіць ад падобных стэрэатыпаў, пад аючы нам... проста мужчыну. Так, яго не цікавяць ні вайсковыя знакі адрознення, ні паходжанне героя, ні іншыя прыкметы сацыяльнага статусу. Здаецца нават, што акурат гэта не мае аніякага значэння, бо самае дарагое, што страчвае яго Раман Хлудаў, гэта не радзіма, не былыя ідэалы і перакананні, а — адчуванне сябе на сваім месцы. Пытанні маралі і настальгіі “перадаюцца” іншым персанажам спектакля, Сігоў жа засяроджваецца на ўсведамленні надзвычай важнага для любога мужчыны адчування ўласнай значнасці і свайго месца ў жыцці. Хлудаў маніякальна не жадае ператварацца ў “маленькага чалавек”, а калі лёс яго ўсё ж прыводзіць да гэтага, герой Сігова, здаецца, увававідкі драбнее, “здуваецца”, — і становіцца зразумела, што акурат адсюль і растуць карані ягонай душэўнай хваробы. І таму размовы яго з прывідамі Крапіліна выглядаюць не сцэнамі трызнення хворага, а адсылаюць нас да шэкспіраўскіх размоў Макбета з ведзьмамі і дылемы, якую яны ставяць перад героем: ці здольны чалавек падпарадкаваць сабе лёс, і ў чым праўляецца моц гэтай істоты, а ў чым — яе слабасць?

Нібыта “падказкай” адказу на гэтае пытанне становіцца Сяргей Галубкоў у выкананні Андрэя Душачкіна. У меладраматычнай лініі яго каханна да чужой жонкі — Серафімы (Настасся Шпакоўскай) акцёр выразна вымалёўвае трагікамічную кардыяграму характару “рускай інтэлігенцыі”. Перад намі разгортваецца карціна таго, як праслаўтая высакароднасць “сына прафесара-ідэаліста” (так характарызуе персанажа сам Булгакаў) ператвараецца ў сацыяльную бездапаможнасць героя, становіцца ягоным пераходам у катэгорыю “ахвяр жыццёвых абставін”. І калі Хлудаў за сваё жыццё змагаецца, “угрызаецца” ў ворагаў зубамі, Галубкоў Душачкіна — усяго толькі прымае ўласнае шчасце з чужых рук. Ён гатовы да пакут і стойка пераносіць іх, але ж адкрыта заявіць пра свае жаданні ён так і не рашаецца, і таму напрыканцы спектакля так і не верыцца да канца ў светлую будучыню яго і Серафімы, што вяртаюцца на радзіму...

Калі ж гаварыць пра рэжысёрскую работу, то ствараецца ўражанне, што глядач у зале трапляе ў тэатр... з мінулага стагоддзя. Але наколькі для тэатра гэта канструктыўна ці, наадварот, дэструктыўна, вырашаць кожнаму для сябе. З аднаго боку, мы, крытыкі, спакон веку заклікаем: патрэбны новыя формы! — і патрабуем ад рэжысёраў сучаснай тэатральнай мовы, модных прыёмаў і пастановачных рашэнняў, якія б здзіўлялі нас сваёй нешарагоवासцю і ні ў якім разе не патыхалі архаізмамі. Але, з іншага боку, самі ж наракаем на тэатральных творцаў за тое, што тыя вымушаюць акцёраў у сваіх спектаклях “стаяць на вушах”, намагаючыся ўразіць і нас, і глядачоў у зале незвычайнымі сцэнічнымі прыёмамі, забываючыся пры гэтым і на аўтарскі тэкст, і на пошукі сэнсавай асновы самой дзеі. У гэтай сувязі Кавальчык зорак з неба не хапае, і ягоная рэжысура вылучаецца пэўнай прастатой і знешняй немудрагелістасцю. Згадваецца тут, мусяць, найперш знаёмства з Хлудавым, дзе кантраст яго з навокальным светам выяўляецца, калі статычны герой сядзіць на авансцэне на эдліку, а ўсе астатнія ўдзельнікі сцэны ліхаманкава бегаюць і мітусяцца на заднім плане. Аднак важна адзначыць, што, нават захапляючыся ўсёй гэтай знешняй тэатральнай “беганінай” — пошукамі эфектнасці праз сцэны з бравымі салдатамі Чарноты ці з вайсковцамі, што на заднім плане ў час размовы Хлудава з Галубковым выносяць мэблю, альбо педантычна выбудаванымі шумна-масавымі прусаковымі скачкамі ў другой дзеі, — рэжысёр усё роўна не забываецца на глядача, які ад тэатра, як правіла, чакае збольшага аднаго: змястоўнай і цікава расказанай гісторыі. Яго кароткая “дыстанцыя” — праца над булгакаўскім “Бегам” — завяршылася прэм’ерай. Яе просты глядач прыняў надзвычай цёпла. Калі ж гаварыць пра выхад Сяргея Кавальчыка на доўгую дыстанцыю ў якасці галоўнага рэжысёра, — ён дакладна зразумёў і здолеў пераканаць іншых у тым, што мае зацікаўленасць не толькі ва ўвасабленні ўласных творчых праектаў, але ж і ў клопаце аб задавальненні патрэб і жаданняў дзвюх асноўных тэатральных “каст” — акцёраў і глядачоў, без якіх і рэжысёрам, і крытыкам няма чаго будзе рабіць у тэатры.

Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА
і Віктара ЗАЙКОЎСКАГА

Здзіўся нават Пушкін

Гэтыя “лірычныя сцэны”, як жанрава азначыў сваю оперу сам П.Чайкоўскі, упершыню былі ўвасоблены 130 гадоў таму сіламі навучэнцаў Маскоўскай кансерваторыі. А маладзечанскія артысты — яшчэ маладзейшыя, бо гэта пераважна выхаванцы тамтэйшых сярэдніх спецыяльных устаноў: музычнага вучы-

кім бліжкім” не ўзнікае, бо фінал і без таго ўспрымаецца сапраўдным “хэпі-эндам”. А “галоўнай тэмай” пастаноўкі становіцца... жаночая інтуіцыя.

Калі паверыў бы Анегін у Таццяніны прадказанні (“тое воля неба — я твая”), дык не пасварыўся б з Ленскім, не страціў бы смак жыцця. Але — “спалохаўся”, “не дарос”, “не заслу-

Казанскі вопыт і “Царская нявеста”

Дырыжор Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Рэспублікі Беларусь Вячаслаў Воліч цягам ужо некалькіх гадоў запрашаецца на Міжнародны оперны фестываль імя Ф.Шаляпіна ў Казані. Вось і сёлета ён дырыжыраваў “Царскай нявестай”, над прэм’ерай якой працаваў з тамтэйшай трупай летась. Яшчэ адным яго творчым здабыткам трэба лічыць назапашаны ў Казані фестывальны і ўласна оперны вопыт, які можа быць карысным для нашага тэатра і, шырэй, Беларусі.

— Гэты фестываль, — распавёў Вячаслаў Іванавіч, — наўпрост звязвае імямі Татарскага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета з імем вялікага спевака, які нарадзіўся ў Казані. За 27 гадоў статус фестывалю ўзрос ад рэспубліканскага да ўсерасійскага і, нарэшце, міжнароднага. Склаліся і свае традыцыі, накіраваныя на пяр тэатра як сярод уласнай публікі, так і ў сусветнай культуры. На свяце паказваюцца спектаклі толькі гэтага тэатра, што значна зніжае каштарыс. Затое да фестывалю абавязкова рыхтуецца прэм’ера і запрашаюцца шматлікія зорныя салісты, якія ўпрыгожваюць кожны спектакль. Дарчы, у апошнія сезоны вельмі часта сярод такіх зорак аказвалася наша Ніна Шарубіна, аднойчы — малады Юрый Балацько. Такая практыка спалучэння ўласнай трупы з салістамі-гастралёрамі прынята ў гэтым тэатры не толькі ў час фестывалю. І гэта з’яўляецца стымулам росту сваіх салістаў, бо кожны прыезд сусветнай опернай зоркі становіцца для іх своеасаблівым майстар-класам. Спеўныя эталоны яны могуць пачуць у жывым гучанні, не пакідаючы роднага горада. А як гэта прыцягвае публіку! Не думаю, што такая мадэль павінна выкарыстоўвацца ў нашым тэатры без аніякай альтэрнатывы. Бо ў нас назапашаны і свае традыцыі. І, мусіць, найперш: не баяцца давараць творчай моладзі цэнтральныя сольныя партыі. Але нагадаю, што ў савецкія часы зорак прыязджала нашмат больш і яны спявалі ў беларускіх спектаклях побач з нашымі маладымі артыстамі. Такое партнёрства становілася яшчэ большым майстар-класам. Трэба спадзявацца, што цяпер, калі адноўлены тэатр апынуўся ў цэнтры ўвагі опернай грамадскасці, падобная практыка спалучэння ў адным спектаклі сусветных і нашых зорак, у тым ліку маладых, будзе прадоўжана.

Вось ужо трэцюю вясну запар сталічны оперны бамонд выпраўляецца ў Маладзечанскі палац культуры — на прэм’еру. Спачатку была “Іяланта”, праз год — “Травіята”. Сёлета Маладзечанскі маладзёжны музычны народны тэатр паставіў “Яўгенія Анегіна”, што, безумоўна, сведчыць пра высокую творчую планку.

Сустрэўся неяк Анегін з... Агінскім

Чые “прадказанні” збываюцца?

лішча імя М.К. Агінскага, гімназіі-каледжа мастацтваў. Філіял жа Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі з’явіўся ў Маладзечне толькі летась: зорка ўсіх трох названых пастацовак Анатоль Сіўко навучаецца на першым курсе.

Дадамо, што “Яўгеній Анегін” — спектакль нашмат больш складаны, чым два ранейшыя, пастаўленыя ў Маладзечне. У параўнанні з імі ён патрабуе вельмі тонкага псіхалагічнага прачытання: нават А.Пушкін, як вядома, быў у свой час “здзіўлены” паводзінамі сваіх герояў, якія быццам выйшлі з-пад яго кантролю, пачаўшы дзейнічаць самастойна. У такой оперы не тое што кожная фраза — кожная нота, у тым ліку аркестравая, мае свой падтэкст, таму і варыянтаў выканання, нават пры захаванні ўсіх пастановачных стэрэатыпаў, — безліч. Як знайсці штосьці свежае і пры гэтым — найбольш абгрунтаванае?

Спектакль маладзечанцаў глядзець цікава, у ім няма дыстыляванай “правільнасці”, у якой знікае жывое жыццё. Няма і знарочыстага парушэння традыцыі, выкліканага не столькі навізнай прачытання, колькі жаданнем “зламаць” устойлівае ўспрыняцце, змяніўшы белае на чорнае, і наадварот. Затое ёсць няўлоўныя пералівы музычна-псіхалагічных фарбавых адценняў, пастаянная пульсаванне думак і пачуццяў, на якой і трымаецца цікавае ад завучаных у школе сюжэтных калізій і музычных “хітоў”.

Чаму б не “Таццяна Ларына”?

У цэнтры маладзечанскага спектакля аказваецца Таццяна, а не Анегін. Што ж, Чайкоўскі таксама хацеў спачатку назваць сваю оперу “Таццяна Ларына”. Ён настолькі любіў сваю гераіню, што вымусіў яе ў фінале кінуцца да Анегіна ў абдымкі. І гэта выклікала з боку тагачаснай інтэлігенцыі такі шквал непрыняцця, што кампазітар адмовіўся ад сваёй задумкі “падправіць” Пушкіна (праўда, не змяніўшы ў партытуры ніводнай ноты). На маладзечанскім спектаклі жадання зрабіць шчасце Таццяны “такім магчымым, та-

жыў”: менавіта такія азначэнні выклікае ў гэтай партыі маладзечанец Андрэй Саўчанка: спявае ён няблага, але ягоны герой — зусім не “дэндзі лонданскі”, без асаблівага шарму дый іранічнага “фармазонаства”.

Затое князь Грэмін у выкананні Анатоля Сіўко — сапраўдны ідэал шчаслівага замужжа, а не грывася “няроўнага шлюбу”: на выгляд не больш як 40-гадовы, ураўнаважаны, далікатны, па-юначы закаханы, здольны ацаніць як пшчотны клопат і сямейную ўтульнасць, так і рамантычныя парывы, з той чароўнай усмешкай, што імгненна абяззбройвае любыя жаночыя капрызы і непаразумеі.

Не трэба валодаць асаблівай інтуіцыяй, каб зразумець, што Таццяна “будет век ему верна”. Іначай і быць не можа: гераіня развіталася з мінулым яшчэ ў час анегінскай “пропаведзі”, у задуманасці парваўшы свой ліст да каханага (дарчы, асабіста я не бачыла такой дэталі ні ў адной з папярэдніх пастацовак). Відавочна, што маладой выкладчыцы вучылішча, пранікнёнай камернай салісты Наталлі Шырко цяжкавата было вытрымаць найскладаную партыю да канца. Але тая “стомленасць” таксама іграла на агульную канцэпцыю: ранейшай Таццяны даўно ўжо няма. Анегін быў для яе — бяспрэчна, адзіны магчымы ў тых абставінах кірунак дзясчых мрояў. Але абставіны змяніліся! І яна знайшла, нарэшце, сваё спакойнае шчасце.

У выніку змест спектакля аказваецца максімальна набліжаны да сучаснасці. Ці не так часяком здараецца з цяперашнімі юнакамі, якія спачатку плануецца “нагуляцца”, а потым вывясляецца, што “тая” дзясчучы “перамагла” першае каханне і ўзяла шчаслівы шлюб з рэспектабельным мужчынам?

Гэтак жа пранізіліва дэталізаваны ўзаемаадносіны другой закаханай пары. Вольга атрымалася не легкадумнай, а — душэўна светлай, рамантычна імпульсіўнай (тым больш, што ў 4-курсніцы Юліі Воляк усё ж не кантралёра, як гэта прадугледжана Чайкоўскім, а мяккае, аksamітнае мецца-сапрапа). Яна папраўдзе кахае гэтага хваравіта раўнівага, з паводзінамі эгаістычнага дзіцяці, “змрочнага

тыпа Сярэднявечча”, якім паўстае Ленскі. На добрых тэатраў заўсёды дэфіцыт. Таму вялікі дзякуй маладому салісту Беларускай оперы Юрыю Балацько, што ён пагадзіўся дапамагчы маладзечанцам! Ды ўсё ж наколькі блізка для яго, на маю думку, камічныя партыі, настолькі няўпэўнена, няёмка ён пачувае сябе пакуль у гэтым лірычным абліччы, поўным трагедыйных адценняў.

Але якім “трапленнем у дзясчатку” сталася запрашэнне ў маладзёжны спектакль яшчэ двух вядучых оперных артыстаў! Віктар Стральчэня — бліскучы Трыке, гэтакі “ружавы” (“вы ружа, bell Таццяна”) нарцыс у дзясчым кветнічку. Наталля Руднева — проста суперняня, не толькі па цудоўных спевах, але і па бабульчых манерах. (Між іншым, спасцігала яна іх яшчэ з часоў кансерваторскай маладосці, калі спявала гэтую партыю ў пастаноўцы нашай опернай студыі.) Гаспадарлівай і адначасова інтэлігентнай (хаця і надта прыкаванай да дырыжорскай палачкі) атрымалася Ларына — выкладчыца вучылішча Маргарыта Васілевіч.

Акцэнт на псіхалогію

Акцэнтаванне ў пастаноўцы псіхалагічных матываў паводзін герояў (заўважу, пры добрай дыкцыі — нават у хорах і ансамблях) аказваецца настолькі моцным, што канцэнтруе на сабе ледзь не ўсю глядацкую ўвагу. І вымушае “не заўважаць” некаторае ўтрыманне вакальнай дынамікі ў ансамблевых спевах, хібы інструментальных сола (балазе невялічкі ўступ да оперы ідзе пры адкрытай заслоне, “на фоне” хатніх клопатаў у маэнтку Ларыных), мінімум грошай на сцэнаграфію...

Менавіта апошнімі абставінамі, пэўна, тлумачыцца некаторае эклектыка ў афармленні. Для падзей на адкрытым паветры вядомы мастак Дзмітрый Мохаў абраў “пейзажы настрою”. Збянтэжаныя, узрушаныя кроны дрэў у сцэнах прыезду Анегіна і яго настаўленняў Таццяне — як сімвал таго, што адбываецца ў душы гераіні. Прыём “чорнага кабінета”, аздобленага мерна-механічным снегападам у сцэне дуэлі, — як знакі вечнасці, няумольнага часу, хуткай тра-

геды. А вось унутраныя інтэр’еры — спальня, гасціная, сталічны палац — быццам на адзін твар, бо ў іх “пераасэнсоўваліся” сцэнаграфічныя элементы леташняй “Травіяты”. Тое ж — са сцэнічнымі строямі. Трагічны сыход Ленскага ў сцэне дуэлі “прадказваецца” ўжо тым, што пясочна-карычневая накідка героя ўспрымаецца непатрэбным дысанансам, надта “выбіваючыся” з агульнай чорна-белай палітры. Баль у Ларыных сведчыць пра вытанчанасць густаў рускай глыбінкі, а вось сталічнае баляванне — пра чорна-белую уніфікацыю асноўнай гасцявой масы і... безгустоўнасць Таццяны: неабходны паводле лібрэта “чырвоны каптурчык” (дакладней, малінавы берэт) не надта пасуе абсалютна белай сукенцы.

Цяжка перадаць, якой карпатлівасці, упартасці і апантанасці патрабавала праца мастацкага кіраўніка тэатра, дырыжора Рыгора Сарокі. І колькі намаганняў і любові ўклаў у спектакль славыты Алег Мельнікаў, выступіўшы рэжысёрам: гэты зорны артыст і шыкоўны педагог апошнім часам зноў “перакваліфікаваўся” ў студзэнты, каб спасцігнуць у Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі майстэрства опернай рэжысуры. Паказальна і тое, што прапанаваў ягоную кандыдатуру для гэтай пастаноўкі Уладзімір Экнадзіёсаў, які стаяў ля вытокаў стварэння Маладзечанскага музычнага тэатра і рэжысіраваў дзве яго ранейшыя пастаноўкі (дарчы, трэба было бачыць, як перажываў ён за свайго калегу, як эмацыйна рэагаваў на кожную мізансцэну).

Пастаноўка спектакля — вельмі заўважная, але далёка не адзіная частка тэатральнага айсберга. У Маладзечне гэта добра ведаюць. Іх тэатр ужо сёння ўяўляе з сябе мадэль не толькі “пастановачнага працэсу”, але і аднаго выканальніцкіх сіл, стварэння ўласнай опернай школы, фарміравання новай гарадской ауры: выкладчыкі ўдзельнічаюць у спектаклях разам з навучэнцамі, пачаткоўцы — побач з народнымі артыстамі і непераўздызенымі майстрамі, за пастаноўку “хварэюць” мясцовыя прадпрыемствы, якія выдатковаюць на яе грошы, вырабляюць сцэнічныя антуражы. У выніку опера як сінтэз мастацтваў і адна з жанравых вяршынь сусветнай музычнай культуры становіцца сімвалам згуртавання гараджан. Прычым яднаюцца яны, што вельмі важна, не “супраць” кагосьці-чагосьці, а “за” — ды пад сцягам мастацтва, а не грошавых прыбыткаў. І марач пра яшчэ больш глыбінны ўласны ўнёсак — у стварэнне новай оперы, напісанай спецыяльна для Маладзечна і пра Маладзечна.

Так што праз год — сустрэнемся на прэм’еры оперы пра Міхала Клеафаса Агінскага, чый помнік усталяваны ў Маладзечанскага музычнага вучылішча, якое носіць яго імя. І гэта не мая “жаночая інтуіцыя”. Ведаючы маладзечанскі запал, можна не сумнявацца: усе “прадказанні” Р.Сарокі — збываюцца.

Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

Базіс рэгіёна:
вёска —
фінансы —
асваенне —
новы статус

лося, так і спынілася. Паспелі толькі скласці праектна-каштарысную дакументацыю і часткова дэманціраваць фасад СДК, дзе, па словах Валянціна Высоцкага, ад лядашчасці ўжо столь правісла. З леташняга верасня клубнікі перабраліся ў колішнюю ашчадную касу, а бібліятэка, што месцілася пад адным дахам з СДК, пераехала ў чатырохпакаёўку двухпавярховага жылога дома. А ў кастрычніку ўсе рамонтныя работы і ўвогуле нечакана “замарозіліся”. У выніку адзел культуры застаўся вінен аж 63 мільёны за складанне каштарысу, не даплаціў падрадчыку — прыватнай будаўнічай арганізацыі — 18 мільёнаў за працу. Калі Белая Ліпа ўрэшце пера-

за сотню навучэнцаў. Ці ж можна пры такім раскладзе без дыктоўнага Дома культуры? “Інакш вясковае моладзь веру ў нас згубіць”, — у адзін голас сцвярджаюць Высоцкія. А на носе лета — дзе танцы ладзіць? У адзіным прыдатным для гэтага памяшканні — былой ашчадкасы — і дзясці чалавекам будзе цесна. А ў лепшыя часіны, як распядае мастацкі кіраўнік СДК Ірына Грыб, пад дахам тады яшчэ не лядашчай клубнай установы збіралася на дыскатэкі па 50 — 70 наведвальнікаў. Але на сёння аб паспяховым выкананні плана платных паслуг у Белай Ліпе застаецца толькі марыць.

ры? Шчыра кажучы, не вельмі. Па той жа прычыне, што і мясцовыя клубнікі: новыя плошчы — няўтульныя, нязручныя, таму і аддача ад працы ніякага задавальнення не прыносіць.

Бібліятэчныя пярэбары, як ужо казаў, адбыліся ў кастрычніку. Але кніжны фонд — 8 тысяч асобнікаў — Марына Духовіч збольшага не распакоўвала. Да ладу давяла толькі адзін з пакояў: расклала па паліцах найбольш запатрабаваную ў дзяцей і дарослых мастацкую ды навуковую літаратуру.

Але чытачоў мала, паколькі дабраца сюды няпроста. Таму па кніжкі прыходзяць адзінкі, у асноўным —

які дбае адно толькі пра творчасць! Патрэбны гаспадарнік: няхай і сама-тужны, але эканаміст-будаўнік, які ўмеў бы дзяржаўныя грошы асвой-ваць, эканоміць і пераўтвараць ў трывалую матэрыяльную базу раённай культуры”. Ва ўмовах сённяшняга дня з высновай гэтай цалкам пагаджаюся. Але падстаў для крытыкі Ларысы Новікавай не маю аніякіх. Яна толькі пачынае асвой-вацца на кіраўнічай пасадзе і робіць гэта, па маім перакананні, упэўне-на, прынцыпова і мэтанакіравана. Адзінае, што патрэбна новаму начальніку, — слухная і дзейная дапамога-падтрымка на абласным узроўні.

Сенненскі раён, што на Віцебшчыне, быў абраны для камандзіроўкі невыпадкова. Тут аж чатыры аграгарадкі трапілі ў лік так званых пераходных, бо з планавай іх здачай у тэрмін не ўправіліся. Аграгарадоцкі статус меркавалася надаць Ходцам і Багданаву ў 2006 годзе, Студзенкам і Белай Ліпе — у 2008-ым. Вёскі так і засталіся вёскамі. Намеснік старшыні

Аграгарадок як “поле будаўнічай бітвы” па-сенненску, або “Да і пасля” апошняй пліткі

Сенненскага райвыканкама Зоя Фаміна, аналізуючы выкананне Дзяржпраграмы адраджэння і развіцця сяла, тлумачыць аграгарадоцкі заняпад малым фінансаваннем. Як зразумеў цягам камандзіроўкі, раён, датуемы дзяржавай на 70 працэнтаў, не надта самадас-татковы ў рэалізацыі знака-вых сацыякультурных праектаў. А наўныя аграгарадкі “Машканы” (2005), “Янова” (2007), “Нямойта” (2008), дзе на абнаўленне аб’ектаў культуры было выкарыстана ў свой час каля паўмільярда рублёў, яскрава пераканалі: належная матэрыяльная база — абавязковы, але далёка не апошні крок у справе забеспячэння вясковага насельніцтва якаснымі культурнымі паслугамі...

Сацыяльныя праблемы самога Сянна не дужа адрозніваюцца ад праблем усяго раёна. Не надта прэзентабельна выглядае будынак РДК, узведзены аж у 1937-м, мясцовы музей дзельці плошчы — не ад добрага жыцця — з Домам рамёстваў, даволі сціплая па абліччы і гарадская бібліятэка... Але я не стаў бы катэгарычна сцвярджаць, што мясцовае кіраўніцтва, у тым ліку адзел культуры, спіць у шапку і пасіўна чакае фінансавай дапамогі з вобласці і рэспублікі.

СДК у... адшчадкасе

Пачну, аднак, не з самага прыемнага.

— Хто ж ведаў, што сусветная эканоміка разладзіцца, — тлумачыў мне старшыня сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва “Белая Ліпа” Валянцін Высоцкі, дэманструючы мясцовы СДК, што арандуе невялічкі будынак колішняй ашчаднай касы...

Меркавалася, што вёска з надзвычай лірычнай назвай “Белая Ліпа” летась стане аграгарадком. Тады ж распачалося і фінансаванне рамонтна Дома культуры. Як распача-

творыцца ў аграгарадок, не вядома нікому...

Сённяшняму начальніку аддзела культуры Сенненскага райвыканкама Ларысе Новікавай, якая на пасадзе — паўгода (раней была завучам школы мастацтваў), спадчына дасталася, пагадзіцеся, не з лёгкіх. Але пашанцавала на калег. Прынамсі, у Белай Ліпе.

Старшыня мясцовага СВК Валянцін Высоцкі за лёс сацыякультурнага забеспячэння і вёскі, і падначаленай гаспадаркі хвалюецца надзвычайна. І не толькі таму, што хваляванне гэтае лічыць першачарговым службовым абавязкам кіраўніка. Яшчэ адна прычына: дырэктар Белаліпскага сельскага дома культуры Анжаліка Высоцкая — жонка Валянціна Іосіфавіча. Таму і заглядае зрэдчас у былую ашчадкасу: маўляў, як на некалькіх дзсятках квадратных метраў дзейнічаюць чатыры дзіцячыя і тры дарослыя гурткі?

— Па строгім раскладзе, — тлумачыць Анжаліка Артураўна. — Інакш у адзіным невялічкім пакойчыку ўсе адначасова не змесцяцца.

У вёсцы — амаль 600 жыхароў, 25 працэнтаў з іх — моладзь да 30 гадоў. Ды ў мясцовай школе больш

На “рэабілітацыю” СДК, які пхмурна пазірае на галоўную вясковую вуліцу правалам фасада, патрэбна недзе больш за мільярд рублёў. Калі вобласць не падтрымае, разважае кіраўнік СВК “Белая Ліпа”, варта шукаць спонсара-інвестара. “Грошы на музычную і светлавую апаратуру адшукаем, — пераконвае Валянцін Высоцкі. — А на большае сродкаў у гаспадарцы проста няма”.

І ўсё ж, нягледзячы на неўпарадкаванасць, 7 клубных фарміраванняў, дзе заняты паўсотні дарослых і дзяцей, працуюць. І бляск у вачах культасветнікі Белай Ліпы пакуль не згубілі. Вось толькі ці надоўга хопіць запалу?

Бібліятэка ў “хатніх” умовах

У бібліятэкара з Белай Ліпы Марыны Духовіч праблемы іншага кшталту. Колькасць наведванняў істотна знізілася. Калі раней устано-ва месцілася ў вясковым цэнтры, дык цяпер, пасля “эвакуацыі”, апынулася ледзь не на выселках. Ці ўтульна пачувае сябе Марына Вячаславаўна на другім паверсе жылога дома, у чатырохпакаёўцы, прыстасаванай для прыёму аматараў літарату-

школьна дзятва. Але і яе часам палохаюць бадзяжныя сабакі, якіх занадта ўжо шмат развялося ў Белай Ліпе. Аднак без спра-вы Марына Духовіч не сядзіць: сумаваць не даюць 450 чытачоў з 14 навакольных вёсак, што ўваходзяць у зону абслугоўвання Белаліпскай сельскай бібліятэкі. І ўсё ж чакае - не дачакаецца бібліятэкар, калі з “хатніх” плошчаў перабярэцца ў людскія...

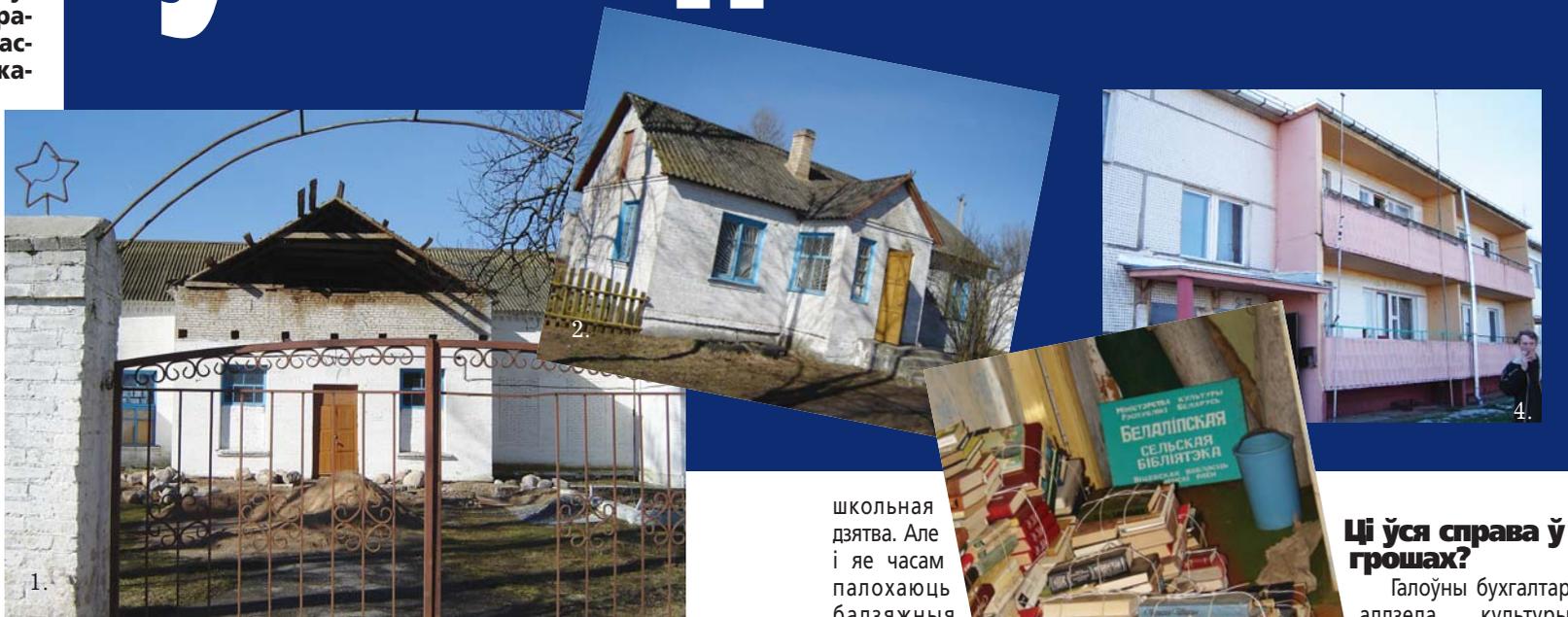
Белая Ліпа — ці не асноўны галаўны боль і старшыні Сенненскага райвыканкама Эдуарда Герасіменкі, і начальніка аддзела культуры Ларысы Новікавай. Калі і наракаць на нерэзартлівасць мясцовага кіраўніцтва, дык толькі з аднае нагоды: занадта шмат так званых пераходных аграгарадкоў у раёна, што істотна замінае рэалізацыі Дзяржпраграмы адраджэння і развіцця сяла, тэрмін выканання якога заканчваецца ў наступным годзе.

І вось пра што хацелася б тут згадаць. Ад многіх раённых кіраўнікоў Беларусі чую практыкай выпактаваную выснову: “А мне не патрэбны начальнік аддзела культуры,

Ці ўся справа ў грошых?

Галоўны бухгалтар аддзела культуры Людміла Дзянісава спрабуе патлумачыць сітуацыю з пераходнымі аграгарадкамі Сенненскага раёна. У вёсцы Багданова за рамонт устаноў культуры ўзяліся віцебскія будаўнікі. Атрымалі 20 мільёнаў рублёў авансу, але з работай не справіліся. Давялося вяртаць сродкі праз гаспадарчы суд і шукаць іншых падрадчыкаў... У выніку шматлікіх эканамічна-будаўнічых пакут клуб усё ж давялі да ладу, але над добраўпарадкаваннем тэрыторыі яшчэ працаваць ды працаваць. Між тым, нагадаю, Багданова павінна было стаць аграгарадком яшчэ ў 2006-м...

Студзёнку, як і Белую Ліпу, меліся перавесці ў аграгарадоцкі ранг летась. І зноў нічога не атрымалася. З шасцідзясці выдаткаваных мільёнаў падрадчык — прыватнае будаўнічае унітарнае прадпрыемства — здолёў асвоіць толькі 48. Бібліятэка — адрамантавана, клуб — не. Сродкі, натуральна, былі пераразмеркаваны на рамонт школы. А фінансаванне па аб’ектах культуры спынілася на нявызначаны тэрмін. Райвыканкам спрабуе браць пазыкі і крэдыты, але

грошы гэтыя, як вядома, трэба вяртаць дзяржаве, дый агульнай сацыякультурнай сітуацыі яны не ратуюць.

Нават для не надта дасведчанага акрэсліваецца тут досыць лагічны прычына-выніковы ланцужок: няма асваення грошай — няма і фінансавання... Сённяшні начальнік аддзела культуры ў плане ўмацавання матэрыяльнай базы не хваліць сябе, не знаходзіць добрых слоў і на адрас будаўнікоў-абібокаў. А галоўны бухгалтар аддзела культуры з гэтай нагоды ўздыхае сумна: маўляў, займаець бы ўрэшце ў раёне сваю разваротлівую будаўнічую органа-

шана добраўпарадкаванне прылеглай тэрыторыі. Грошы — 40 мільёнаў рублёў — на гэтыя работы ёсць. Як толькі будзе ўкладзена апошняя плітка на ходніках, вёска стане аграгарадком... Дык вось, Дом культуры працуе, упершыню з'явіліся тут санвузлы, гардэроб, водаправод, упершыню за апошнія 16 гадоў (!) пачала дзейнічаць адладжаная за час рамонтна-сістэмна ацяплення. Шмат у чым дапамог мясцовым культасветнікам старшыня райвыканкама Эдуард Герасіменка. Літаральна днямі сцэна глядзельнай залы на 200 месцаў упрыгожылася шыкоўным "адзеннем" коштам у 35 міль-

яасна новымі рабочымі планами культасветнікаў вясковы спажывец культуры павінен адчуць якасна новы клопат. Таму згодны з тым, што не пашкодзіла б мясцовому СДК займаець і летнюю эстраду ў парку ля возера, і свой "азэрны флот" з катамаранаў і лодак (хто сказаў, што водныя шпацыры пад суправаджэнне аркестра ДШМ — не культурная платная паслуга?), і паркавія альтанкі для летніх пленэраў клубных гурткоўцаў.

Дарэчы, і сыры тут збіраюцца вырабляць на базе будучага клубнага фарміравання — не горшыя, чым у колішняга пана.

Аграгарадок "Машканы" быў здадзены першым на Сенненшчыне — у 2005 годзе. Не дзіва: вёска — адна з самых знакамітых на Беларусі, асветленая імёнамі Герояў Савецкага Саюза Пятра Машэрава, Аляксандра Гараўца, Івана Камінскага, якія нарадзіліся на гэтай надзвычай маляўнічай азэрна-лясной зямлі. Дый мясцовая сельская гаспадарка тут спаконвечна была заможнай. Таму і праблем з сацыякультурнай матэрыяльнай базай у Машканах ніколі не было. СДК арыгінальна аздоблены і знутры, і звонку, глядзельная зала — утульная і зручная, выкарыстоўваецца ў якасці сталай тэатраль-

што жыццё сельскага Дома культуры значна ажывілася...

Канешне, усё гэта — паўмера. Ларыса Новікава чакае ўлетку новага дырэктара Машканскага СДК са спецыяльнай адукацыяй і жаданнем працаваць ды жыць у знаных Машканах. Але і Іра Ільюшэнка, пакаштаваўшы "клубнага хлеба" і пры ўмове паступлення ў ВНУ, на школьную пасадку вяртацца не жадае: "Клубная справа — як прыступка, што ўверх вядзе". Значыць, з цягам часу яшчэ ў адным клубе раёна з'явіцца чалавек на сваім месцы... На сёння ў ВНУ і ССНУ завочна вучыцца каля 30 чалавек з Сенненскага раёна. Аддзел культуры склаў на блгучы год графік сустрэч з выпускнікамі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, Віцебскага дзяржаўнага музычнага вучылішча, Віцебскага дзяржаўнага вучылішча мастацтваў. Ларыса Новікава, не забываючыся на тое, што ў раёне працуюць 12 маладых спецыялістаў, збіраецца неўзабаве вывучыць досвед Глыбоцкага раёна, дзе не першы год дзейнічае клуб маладых культасветнікаў "Асоба"...

І колькі слоў пра Сянно

Але вернемся да матэрыяльнай базы, бо ў кепскай установе культуры нават аспрафесійнік не здолее рэалізавацца напоўніцу. І для пачвардзэння гэтага зусім неабавязкова яшчэ раз згадаць сённяшнія ўмовы працы СДК і бібліятэкі ў Белай Ліпе. Знойдуцца не менш пераканаўчыя прыклады і ў раённым цэнтры. Возьмем хадзя б мясцовы РДК. Сельскі дом культуры ў Ходцах (дзе — памятаецца? — "адзенне" сцэны каштуе аж 35 мільёнаў) на парадак лепшы, чым РДК у Сянно. Будынак апошняга быў узведзены яшчэ ў 1937 годзе, спачатку тут быў кінатэатр, потым — Дом культуры. Словам, паспеў састарэць ён і маральна, і матэрыяльна. А знаходзіцца ён побач з цэнтральнай плошчай (як бібліятэка, раённы Дом рамёстваў, музей і школа мастацтваў), але, на жаль, ніякім чынам не дадае ёй урачыстасці і святочнасці.

— Ведаем, — запэўнівае намеснік старшыні райвыканкама Зоя Фаміна. — Падрыхтавана ўжо праектна-каштарысная дакументацыя на ўзвядзенне новага будынка, выдаткавана на гэта 180 мільёнаў рублёў з раённага бюджэту. Работы пачнуцца неўзабаве, а ў новым культурным комплексе, што з'явіцца на месцы бібліятэкі і РДК, размесціцца клуб, загс, бібліятэка, Дом рамёстваў, праз час — танцавальная зала. Вось тады і ўздыхнуць з палёгкай музейшчыкі. Другі паверх іхняга будынка, які цяпер займаюць народныя майстры-рамеснікі, можна будзе выкарыстаць пад выставкі і экспазіцыі, значна вызвалішы тым самым да мяжы загружаны экспанатамі другі музейны паверх.

* * *

Вось такі культурны партрэт Сенненскага раёна атрымаўся. У дастатку ў ім і мінорных фарбаў, і мажорных паўтонаў. І самым галоўным падзея тое, што хоць і ёсць у ім пэўная статыка, якую так хочацца змяніць імклівым рухам, аднак і выразная перспектыва — прысутнічае. Дарэчы, гаворка — пра той партрэт, які завяршыць можна толькі калектыўна: сіламі раёна, вобласці, рэспублікі...

Толькі тады, відаць, павольныя эвалюцыйныя пераўтварэнні саступяць месца зменам канструктыўным.

Юген РАГІН,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Сенненскі раён — Мінск
Фота аўтара

На здымках: 1. Белаліпскі сельскі дом культуры пасля дэмантажу фасада; 2. На сёння клубнікі Белай Ліпы працуюць у памяшканні ашчадкасць; 3. У адным з пакояў сённяшняй Белаліпскай сельскай бібліятэкі; 4. У гэтым жылым доме размясцілася Белаліпская сельская бібліятэка; 5. Ходцаўская сельская бібліятэка ад Белаліпскай адрозніваецца якасна; 6. СДК у Машканах; 7. На рамонт СДК у Ходцах выкарыстана каля мільярда рублёў; 8. Танцзала Ходцаўскага СДК; 9. Такім будзе новы Сенненскі РДК.

цыю, якая сумленна працавала б на прэстыж Сенненшчыны... Мары — марамі, але Дзяржпраграму адраджэння і развіцця сяла ніхто не адмяняў.

Ходцы: возера і парк як працяг клубнай сцэны

А вось Ходцы ўрэшце дачакаліся свайго часу: напрыканцы красавіка вёска стане аграгарадком. А чаканне цягнулася аж з 2006-га. Пакуль складалася праектна-каштарысная дакументацыя, наступіў 2007-ы. За два гэтыя гады асвоена было 349 мільёнаў, за адзін 2008-ы — 431 мільён рублёў. На сёння агульная сума асваення перавысіла мільярд рублёў. Дынаміка на фоне іншых пераходных аграгарадкоў — больш чым унушальная... Пашанцавала з падрадчыкам. Заказчыкам выступіла ўпраўленне капітальнага будаўніцтва мясцовага райвыканкама, а парадчыкам грашовых сродкаў — аддзел культуры. Дарэчы, Ходцы для Ларысы Новікавай — першае "поле будаўнічай бітвы", на якім нядаўні завуч дзіцячай школы мастацтваў атрымаў пераканаўчую перамогу.

Раней тут, па словах дырэктара Ходцаўскага сельскага дома культуры Ірыны Чэпікавай, былі руіны, а клубнікаў прыняў да сябе сельсавет...

СДК пачаў дзейнічаць з мінулага лістапада, але канчатковай прыёмкі ўстановы яшчэ не было, бо не завер-

энаў рублёў. Грошы выдаткаваны з раённага бюджэту.

На другім паверсе СДК — філіял Машканскай дзіцячай школы мастацтваў, Ходцаўская сельская бібліятэка, якія таксама дзейнічаюць з лістапада. А побач з клубным будынкам — старадаўні парк ды возера. Аказваецца, СДК стаіць на падмурку колішняй панскай сядзібы. А тутэйшы пан быў яшчэ той штукар: меў сырны заводзік ды вінакурню, умеў не толькі адпачываць, але і зарабляць ад уласнай вытворчасці неблагія грошы. А ці маюць гэткую ж хватку мясцовыя культасветнікі?

— Не раз казалі кіраўнікам СДК і ДМШ, што старыя формы работы людзям прыеліся, — расказвае начальнік аддзела культуры Ларыса Новікава. — Шукаць трэба штосьці новае: і кідкае, і цікавае, і змястоўнае. Парк ды возера, лічы, — клубная зона. Гэта ж колькі яркіх мерапрыемстваў тут можна ладзіць з цягам усяго года?!

Цалкам падтрымліваю гэтыя пошукі крэатыву. Задача аграгарадкоў ператварылася ў нас у досыць будзённы цырыманіял. Не надта здзіўлюся, што пэўныя вясцоўцы і не заўважаюць пераходу "з вёскі ў аграгарадок". Ну стаялі руіны, ну ператварыліся ў дыхтоўны гмах СДК. А далей што? Вось пра гэтае "далей што?" і хвалюецца Ларыса Яўгенаўна. "Да" і "пасля" аграгарадка, па яе меркаванні, павінны адрознівацца, як дзень ад ночы. За

Машканы — вырашэнне кадравыя пытання

Культасветнікі раёна заручыліся падтрымкай намесніка старшыні райвыканкама Зой Фаміной і селі пісаць ліст у Міністэрства культуры. Адзін з варыянтаў паказалі мне: "Наш сярэдні заробак за студзень 2008 года — 513 тысяч 725 рублёў. Таму кадравая праблема паўстае вельмі востра. Маладыя спецыялісты не хочуць у нас заставацца, праз два гады адпрацоўкі з'язджаюць. Просім на заканадаўчым узроўні перагледзець тарыфную сетку ў бок павелічэння заробку альбо ўстанавіць іншыя выплаты, якія стымулявалі б замацаванне кадравы". Хвалюванне за маладых спецыялістаў зразумелае. Але тарыфная сетка, як неаднаразова падкрэслівалася ў юрыдычных кансультацыях "К", — адзіная для ўсіх работнікаў рэспублікі, і перагледзець яе толькі для работнікаў культуры немагчыма. Заробак культасветнікам можна ўзняць толькі за кошт больш выніковай пазабюджэтай дзейнасці. Аднак без умацавання матэрыяльнай базы зрабіць гэта цяжка...

Давайце разгледзім кадравую праблему з іншага, так бы мовіць, жыццёва-практычнага боку і прасочым за спробамі яе вырашэння менавіта па-сенненску.

на-філарманічнай пляцоўкі, апаратуры хапае... Праблема — у кадрах. З пэўнага часу аддзел культуры перастала задавальняць праца дырэктара і мастацкага кіраўніка Машканскага СДК. Інавацыямі, запамінальнымі формамі работы тут і не пахла. Вытокі аб'якаваасці, пераканана начальнік аддзела культуры Ларыса Новікава, — у тым, што мясцовыя культасветнікі не маюць спецыяльнай адукацыі. Дарэчы, яе наяўнасцю могуць пахваліцца толькі 15 працэнтаў кіраўнікоў сельскіх клубаў і СДК раёна, — другая пасля пераходных аграгарадкоў культурная праблема Сенненшчыны... У выніку кіраўніцтва Машканскага СДК было прапанавана напісаць заявы аб звальненні па ўласным жаданні.

І Новікава змушана была рызыкаваць. Ірына Ільюшэнка — малады спецыяліст, скончыла год таму Віцебскае музычнае вучылішча, працуе выкладчыцай-цымбалісткай у мясцовай музычнай школе, родам з Машканаў, сёлета збіраецца паступаць на завочнае аддзяленне ў БДУКіМ... Менавіта ёй, 22-гадовай, не па ўзросце дзелавой і прафесійнай у арганізатарскім плане, і прапанавана было папрацаваць часова ў мясцовым Доме культуры. Першую палову дня Ірына працуе ў ДМШ (стаўка), другую — у СДК (0,5 стаўкі). У выніку заробак маладога спецыяліста — каля 500 тысяч рублёў. Але самае галоўнае,

У кантэксце новай мадэлі

Бібліятэка-музей у сацыякультурнай прасторы рэгіёна

У маляўнічых мясцінах Барысаўскага раёна, за якімі неафіцыйна замацавалася назва “Мядоцкі край”, ёсць бібліятэка-музей народнай творчасці і побыту вёскі Леванова. Установа дзейнічае ў адпаведнасці з рашэннем Барысаўскага райвыканкама ад 2008 года і згодна з абласной праграмай “Традыцыйная культура і дзеці”. Дарэчы, стварэнне бібліятэкі-музея — лагічны працяг краязнаўчага праекта “Барысаўскі край — нашы слава і гонар”, які рэалізуюць установы, падпарадкаваныя Барысаўскай цэнтральнай раённай бібліятэцы імя І.Х. Каладзева.

Як жа стваралася новая мадэль бібліятэчнага абслугоўвання? Бібліятэкар Марыя Несцяровіч вызначыла месца для экспазіцыі, паспрабавала распрацаваць яе канцэпцыю. Дапамаглі супрацоўнікі Барысаўскага дзяржаўнага аб’яднанага краязнаўчага музея. Было вырашана ўзяць пад увагу тыя аспекты гісторыі Леванова, якія найбольш поўна адлюстроўваюць сямейны лад жыцця сялян канца XIX — пачатку XX стагоддзя... Вывучылі пажаданні, зыходзячы з іх сабралі экспанаты, вызначылі, што ў бібліятэцы будзе прадстаўлена калекцыя “Прадметы побыту і этнаграфіі”, адзін з раздзелаў экспазіцыі стане “Беларускай хатай”. Сельская бібліятэка неўзабаве набыла статус “Бібліятэка-музей народнай творчасці і побыту вёскі Леванова”. Падкрэслію, што праца ішла над стварэннем не музея пры бібліятэцы, а менавіта бібліятэкі-музея.

Уся ўстанова ў той ці іншай ступені — музей: экспанаты — на ўваходзе, ва ўсіх пакоях прысутнічаюць прадметы побыту, прылады для апрацоўкі льну, мастацкія вырабы з лазы, саломкі, дрэва, а таксама поцілкі, вышыўкі, ручнікі, карункі. Бібліятэкар выкарыстоўвае іх у афармленні выставак, пры правядзенні мерапрыемстваў. У асноўнай экспазіцыі — “Беларуская хата” — адлюстравана ідэя асветніцтва, распаўсюджвання культуры праз кнігу.

На другім этапе вызначалася структура бібліятэкі-музея, распрацоўваліся нарматыўныя дакументы... Дзейнасць установы рэгламентавана спецыяльна распраца-

ваным палажэннем, згодна з якім бібліятэкар забяспечвае вядзенне ўліковай дакументацыі бібліятэчных і музейных фондаў, нясе адказнасць за іх захаванасць. Менавіта так змяніўся прафіль камплектавання і інфармацыйна-асветніцкай дзейнасці.

Сельская па сваім статусе і публічнай па прызначэнні бібліятэка пераўтварылася ў культурна-асветніцкі цэнтр, які прыцягвае чытачоў і выходзіць патрыятызм у дзяцей і моладзі. А вынікам краязнаўчай дзейнасці ўстановы можна лічыць летапіс вёскі Леванова, які ствараўся ў 2004 — 2005 гадах. Фонд бібліятэкі налічвае 6340 экзэмпляраў дакументаў, 86 экспанатаў знаходзяцца ў музейным фондзе, жыхары вёскі працягваюць папаўняць калекцыю ручнікамі, мужчынскімі і жаночымі сарочкамі з вышыўкай, прадметамі побыту мінулых стагоддзяў.

Пры ўстанове больш за 5 гадоў дзейнічае клуб “Субацея”, які аб’ядноўвае вясцоўцаў пераважна сталага ўзросту. Гэта Сафія Моніч, Марыя Несцяровіч, Таццяна Багаслава, Марыя Баравуля, Рэгіна Каламіец, Надзея Галуза і Марыя Савіч, якія з’яўляюцца асноўнымі дарыцелямі экспанатаў.

Шмат мерапрыемстваў праводзіцца і для маленькіх чытачоў. Для іх ладзяцца свята з цыкла “Народны календар”, праводзяцца тэматычныя экскурсіі па музеі — “Жыла-была вёска”, “Так жылі нашы бабулі і дзядулі”... Дзеці не толькі знаёмяцца з побытам беларускай сям’і, жыццём беларускай вёскі, але і могуць пераняць пра-

Удзельніцы аб’яднання “Субацея”.

ктычны вопыт старэйшага пакалення: удзельнікі клуба “Субацея” вучаць школьнікаў ткаць поцілкі, прасці кужаль, плесці карункі, выконваць старадаўнія песні.

На адным з пасяджэнняў клуба “Субацея” яго ўдзельнікі вырашылі, што “Беларускай хаце” патрэбны Гаспадар і Гаспадыня, бо без іх няма гаспадаркі. Сказана — зроблена. Цяпер наведвальнікаў і чытачоў бібліятэкі-музея сустракаюць самаробныя лялькі, названыя ў гонар мясцовых старажылаў — Марфы і Курылы Кавалёвых.

Бібліятэка-музей — гэта дынамічная ўстанова з пастаяннай пошукавай працай. Канешне, дзейнасць яе патрабуе значных інтэлектуальных, матэрыяльных і часавых затрат. Але і вынік, пагадзіцеся, уражвае.

Алена КАПЫТОК,
вядучы метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Барысаўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя І.Х. Каладзева

Шагалаўскі палёт Белага клоуна

Днямі выстаўка “Усмешка клоуна”, якая працуе ў Нацыянальным музеі гісторыі і культуры Беларусі, папоўнілася яшчэ некалькімі дзесяткамі выяў клоунаў з калекцыі заслужанага артыста Расіі Мікалая Чалнакова.

Вядома, што многія цыркавыя жанры існавалі яшчэ з часоў Старажытнага Егіпта, Старажытнай Індыі. І ўсё ж, як раскажаў вучань Мікалая Чалнакова, які выкладае ў ГИТИСе і па сумяшчальніцтве працуе экскурсаводам на перасоўнай выстаўцы, Сяргей Сахно, неспрэчна клоунада зарадзілася ў камедыі дэль артэ. Дзве італьянскія маскі — П’еро і Арлекин — сталі падмуркам для станаўлення класічных цыркавых вобразаў Белага і Рыжлага клоунаў.

У экспазіцыі знаходзяцца і статуэткі, зробленыя ў Беларусі. Асабліва Мікалай Чалнакоў ганарыцца клоунамі, стылізаванымі пад шагалаў-

скую тэматыку. Цыркавы рэжысёр-пастаноўшчык з сусветным імем пад уплывам творчасці славутага мастака нават выпусціў праграму “Дзіўны цырк Марка Шагала”. Дарэчы, Мікалай Чалнакоў — пастаянны ўдзельнік фестывалю “Славянскі базар у Віцебску”. Любоў да горада над Заходняй Дзвіной, дзе пануе дух слаўтаў шагалаўскай школы, вылілася ў адмысловы падарунак: летась Мікалай Чалнакоў падарыў абласному цэнтру бронзавую скульптуру клоуна. Паменшаная копія віцебскага “Вулічнага вясёлага клоуна” заняла годнае месца ў перасоўнай выстаўцы і цяпер вандруе па свеце, натхняючы экскурсаводаў на расказы пра цыркавое мастацтва Беларусі.

Настасся ПАНКРАТАВА
Фота аўтара

Жаночы вакальны ансамбль “Сяброўкі” — адзін з 11 народных мастацкіх калектываў Івацэвіцкага гарадскога дома культуры. Гурт быў створаны ў 1990 годзе, званне народнага атрымаў у 2002-м. Мастацкі кіраўнік ансамбля — Кацярына Несцяровіч.

Па-сяброўску пра Дзень Перамогі

“Сяброўкі” цалкам апраўдваюць сваю назву: дружна ўдзельнічаюць ва ўсіх мерапрыемствах горада і раёна, а таксама ў вакальна-харавых фестывалях Брэсцкай вобласці. У выкананні дзвучат гучаць беларускія і рускія народныя песні ў эстраднай апрацоўцы, кампазітарскія творы.

Дырэктар Івацэвіцкага гарадскога дома культуры Тамара Воўк распавяла, што гэтымі днямі “Сяброўкі” рыхтуюцца да канцэрта, прысвечанага Дню Перамогі. 9 мая ўрачыстасці ў Івацэвічах распачнуцца гала-канцэртамі ў скверы па вуліцы Савецкай, а прадоўжацца увечары ў ГДК і на галоўнай плошчы горада. Канцэрт, які будзе называцца “Перамога... Ты ў памяці вечная ніць”, складзены з песень ваенных гадоў, а таксама з сучасных твораў, прысвечаных Подзвігу народа ў час Вялікай Айчыннай.

“Сяброўкі” будуць спяваць у суправаджэнні народнага аркестра народных інструментаў ГДК.

Я.Р.
На здымку: народны жаночы вакальны ансамбль “Сяброўкі” Івацэвіцкага ГДК.
Фота аўтара

Канцэрт мужчынскага ансамбля народнай песні “Імпрэза” Дварэцкага сельскага дома культуры і эстрадных выканаўцаў Лунінецкага аддзялення ў Рэчыцкім гарадскім доме культуры Століншчыны.

Давайце мяняцца канцэртамі!

Артысты “Імпрэзы” не толькі выконвалі народныя песні ў сучаснай апрацоўцы — спускаліся са сцэны ў залу і запрашалі жанчын на танец. Вельмі добра прымалі салістаў Алега Жумашава, Сяргея Місікава, Ігара Мігалевіча, Геннадзя Шэўчыка і Людмілу Давідчык...

У сваю чаргу, з абменным канцэртамі на Лунінецкім выязджалі народнае аматарскае аб’яднанне “Гарынскія папрадхкі” (кіраўнік — Валянціна Неўдах) і эстраднае выканаўцаў Рэчыцкага ГДК. Самадзейныя артысты Століншчы-

ны выступалі ў Вулькаўскім сельскім доме культуры і былі цёпла сустрачаныя коўцамі.

Прапанавалі гасцям і паўдзельнічаць у “Круглым сталі”, абмяняцца досведам... Цікава, што пры тамтэйшым Доме культуры існуе ткацкі цэх, дзе ствараюць сцэнныя касцюмы для самадзейных калектываў Лунінецкага раёна. Па заказах шыюць адзенне і для сцэны. Дзейнічае выстаўка мяккай цацкі.

Галіна ГАШЧУК
Столін

Пры Веткаўскім гарадскім доме культуры дзейнічае народны вакальны ансамбль “Веткаўчанка”. Яго стварыў у 1973 годзе таленавіты музыкант Уладзімір Пракошын. Потым калектыву ўзначаліў Міхал Грамыка. У 1998 годзе ансамблю было прысвоена званне “народны”. З гэтага года кіруе калектывам Наталля Якса.

На спатканне з “Веткаўчанкай”

Ёсць пры ансамблі акампаніруючая група. Сярод інструментаў — цымбалы, акардэоны, скрыпкі, балалайка-кантрабас. Рэпертуар “Веткаўчанкі” прадстаўлены беларускімі, рускімі, украінскімі народнымі, а таксама аўтарскімі песнямі.

Ансамбль удзельнічае ў шматлікіх раённых і абласных аглядах-конкурсах, фестывалях, неаднаразова быў узнагароджаны граматамі і дыпламамі. Так, у маі 2007 года “Веткаўчанка” прыма-ла ўдзел у абласным аглядзе-конкурсе сярод вакальных калектываў са званнем “народны самадзейны калектыв”, была ўзнагароджана дыпламам III ступені і каштоўным падарункам.

Удзельнічае ансамбль і ў міжнародных фестывалях, якія праходзяць у Беларусі, Расіі і Украіне. Летась калек-

тыву спяваў на Міжнародным фестывалі-свяце “Купалле” ў горадзе Дуброўня Бранскай вобласці Расіі, дзе ўраізі слухачоў майстэрствам і шчырасцю.

Юрась ГАРЧАК

З дзяцінства Чалнакоў марыў выходзіць на арэну, каб выклікаць усмешкі ў глядачоў. Лёсам яму было наканавана стаць выдатным цыркавым акрабатам, шмат гастралюваць, працаваць разам з жонкай і сынам у сусветна вядомым канадскім “Cirque du Soleil”. Пасля атрыманай траўмы Мікалай Чалнакоў вярнуўся ў Расію, арганізаваў уласны цырк-шапіто, але нават самыя кардынальныя змены ў жыцці не прымусілі забыцца пра далёкую мару аб рыжым парыку і чырвона-белым грыве. Жаданне стаць клоунам адлюстравалася ў калекцыі статуэтак, якая сёння ўваходзіць у пяцёрку самых буйных і якасных збораў па дадзенай тэме ў свеце!

За дваццаць гадоў калекцыя папоўнілася 500 клоунамі статуэткамі з бронзы, керамікі, шкла, срэбра. Маскі, тэматычныя паштоўкі пачатку мінулага стагоддзя, мастацкія палотны, тэкстыльныя лялькі і нават інкруставаныя брыльянтамі — частка гэтых экспанатаў рабілася эксклюзіўна, пад заказ, і існуе толькі ў адзінкавым экзэмпляры. Але каштоўнасць калекцыі не толькі ў разнастайнасці. У збіральніка ёсць яшчэ адна мэта: пашырыць сярод публікі ўяўленне аб клоунадзе, пазнаёміць з гісторыяй развіцця жанру, адкрыць аматарам цырка некаторыя нюансы.

“Мой сакрэт — у мяхах!”

Дваццадзённы еўрапейскі фестываль акардэоннай музыкі ў французскай правінцыі Брэтань, які праходзіў там у трыццаці гарадах, адкрыўся выступленнем... беларускага праекта “Gurzuf”. Побач з джазам, шансонам, лірычна-светлым ф’южнам — ураганная энергетыка і драйв, якія складана нават вызначыць стылёва, ад беларусаў. Лідэр “Gurzuf” а, малады кампазітар Ягор ЗАБЕЛАЎ, выпускнік Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, вядомы і ў іншай ролі: “саундтрэк” да шэрагу спектакляў Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек загучаў дзякуючы яму. Але гэта сёння. Пачыналася ўсё зусім не з акардэона — а з баяна.

Ці спрабавалі вы “жангліраваць” акардэонам?

Напісаць саундтрэк для “...Птушкі”

Прасторная рэпетыцыйная зала музычнага вучылішча ў Магілёве. Нясмелымі крокамі туды ўваходзіць з інструментам юны Ягор, сын і ўнук баяністаў. Сваё жыццё ён марыць звязаць з футболам, а складаныя ўрокі музычнай граматы відэаважна надакучылі хлопцу. Але менавіта ў гэтай зараджанай атмасферай творчасці зале Ягор Забелаў упершыню адчуў сваё прызначэнне, а выконваць і пісаць музыку — гэта не толькі сямейная традыцыя, але і ўласнае пакліканне.

— Асновы ігры на інструменце даў мне бацька. Ён не дазволіў мне “збегчы” ад гэтага, хаця спачатку было складана паверыць, што ў такой справе я маю нейкія перспектывы. Пасля, у час вучобы ў кансерваторыі, пазнаёміўся з людзьмі, хто заняты музыкой разглядаў не толькі як прафесію, але і як хобі, справу для душы. Гэта таксама дало мне штуршок да самаўдасканалення, змяніла мае адносіны да музыкі. Я зразумеў, што ў працэсе ігры можна ўкласці свае эмоцыі, жаданні, “накіроўваць” яе туды, куды хочацца. Галоўнае — адкуль яна ідзе, наколькі лёгка табе тварыць, ці ж не так?

— Гэты прычып і вызначыў ваш далейшы шлях?

— Так, я не прадоўжыў граць на акардэоне ў прафесійнай манеры. Зрэшты, не магу сказаць, што быў ідэальным студэнтам. Адчуваю: ад кансерваторыі патрэбна было ўзяць больш, бо даводзіцца самому значна дапрацоўваць цяпер. Затое зараз я раблю тое, аб чым марыў: пішу музыку сам, і яна адрозніваецца ад усяго, чутага мной раней. Праўда, адбылося і тое, чаго ніколі не чакаў ад сябе. Праз год пасля стварэння гурта “Gurzuf”, які мае даволі нетрадыцыйны склад (я — акардэаніст — і барабаншчык Арцём Залескі), паступіла незвычайная прапанова. Галоўны рэжысёр Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек Алесь Ляляўскі недзе пачуў нашу музыку, магчыма, ён наведваў наш канцэрт, і запрасіў мяне напісаць музыку да яго спектакляў. Я адразу падумаў, што гэта жарт: ніколі не даводзілася ствараць па заказе, для іншых музыкантаў. Пасля той, першай, была яшчэ адна прапанова ад Ляляўскага, і я нарэшце вырашыў паспрабаваць. Зрэшты, маё правіла: згадзяйся, а пасля думай, як гэта рэалізаваць, пераступай праз “не магу”.

— Ці атрымалася, як вы лічыце?

— Гэта праца супала з маймі вельмі цікавае да напісання музыкі для іншых інструментаў. Таксама ў працэсе стварэння важным для мяне з’яўляецца месца. Цяпер, напрыклад, у мяне няма памяшкання, дзе я мог бы займацца ў адзіноце, нікому не замінаючы. А тады было лета, і ў маім інтэрнаце амаль не было людзей. Як жа было адмовіцца? І праца гэтая нарадзіла вельмі шмат рознакаляровай музыкі! Я вельмі задаволены тым, што зрабіў, хаця дагэтуль я не пісаў твораў на нейкі сюжэт, — яны ўзніклі адразу, без назвы, літаральна кіпелі ад эмоцый. Цікава было знаходзіць спосаб, як раскрыць сцэнарый праз гукі, трансфармаваць яго ў музыку. Першы мой кампазітарскі спектакль называўся “Сіняя птушка” паводле Морыса Метэрлінка, другі — “Мобі Дзік” па Герману Мэлвілу, а трэці, сёлета, — “Гулівер” па творы Джонатана Свіфта.

Хаця гэтыя спектаклі — для дзяцей, Алесь Ляляўскі адносіцца да сваіх глядачоў, як да сапраўды дарослых людзей. Мо таму ён і даў мне магчымасць рабіць сур’ёзную музыку. Цяпер я не думаю, што мне было б складаней працаваць для “дарослых” тэатраў.

Нестандартны акардэон

— Пісаць музыку для тэатра і для звычайных слухачоў — ці вялікае тут адрозненне?

— Мне падабаецца, калі музыкі, магчыма, няшмат, але яна — на першым плане: тады лягчэй перадаваць яе сродкамі тое, што яна павінна выразіць у дадзены момант. А часта мне ў тэатры даводзіцца ствараць фон, атмас-

Даведка

Ягор ЗАБЕЛАЎ нарадзіўся ў невялікай вёсачцы Жылічы Кіраўскага раёна Магілёўскай вобласці. Скончыў Магілёўскае дзяржаўнае музычнае вучылішча імя М.А. Рымскага-Корсакава, у 1999 — 2004 гг. навучаўся ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі па спецыяльнасці “баян-акардэон”. Граў у некалькіх мінскіх гуртах, зараз — лідэр праекта “Gurzuf”, што запісаў у 2007 годзе альбом “Кіно, якога не існуе”. Выступаў у гарадах Беларусі, Польшчы, Францыі, Германіі. З 2006 года супрацоўнічае з Беларускай дзяржаўнай тэатральнай лялек.

феру, і — у выніку — патрабуецца меней намаганняў. Хочацца пісаць музыку, якая б існавала не толькі ў межах аднаго спектакля, але і мела самастойнае значэнне. У супрацоўніцтве з Ляляўскім тэатрам гэта атрымліваецца.

— Ці абавязкова для вас, каб у музыцы было закладзена нейкае пасланне, месэдж, каб яна была змястоўнай, давала людзям нешта зразумець? Або мелодыя — толькі выражэнне вашых эмоцый у пэўны момант?

— У любым выпадку, ёсць нешта, чым я дзялюся. Мне лягчэй называць гэта эмоцыямі. Ад мяне слухачам паступаюць хвалі пэўных адчуванняў. Мне падабаецца, што ў маёй музыцы няма тэксцяў, і кожны можа ўспрымаць яе на ўзроўні сваёй музычнай падрыхтаванасці, густу, думаць у час праслухоўвання ці проста адпачываць. Часам мая музыка для мяне самога — штосьці неўсвядомленае. Я не хацеў бы нават даваць творам назвы, каб нікога не абмяжоўваць. І яшчэ: акардэон — нестандартны інструмент, у нас атрымліваецца рабіць нестандартную музыку, плюс шчырасць — вось у чым поспех праекта “Gurzuf”. Колькі я ні шукаў, колькі ні цікавіўся, нічога падобнага не знаходзіў.

— І ўсё ж пытанне вызначэння стылю вашай музыкі, пэўна, цікавіць прыхільнікаў?

— Я сам не магу яго дакладна вызначыць. Ды і не хачу заганяць сябе ў кут. Ідэя, кампазіцыя сама дыктуе мне, што рабіць. Напэўна, складана гаварыць у адным стылі пра розныя рэчы. Да ўсяго, гэта толькі пачатак, першая хваля, а наперадзе яшчэ столькі ўсяго хочацца паспрабаваць: гэта датычыцца і накірункаў, і тэхнік, і новых інструментаў.

“З інструментам — не расстаюся!”

— Не так даўно вы выступалі на конкурсе тэатральна-цыркавага мастацтва. Мусіць, гэта не першае незвычайнае месца, дзе вам давалася граць.

— Так, на гэтым фестывалі ў Польшчы збіраюцца клоуны, фокуснікі, акараваўшыся. Выступалі пасля цыркавага шоу, і гэта падалося гарманічным. А самы запамінальны фэст адбыўся ў французскай правінцыі Брэтань восенню 2008 года. Ён называўся “Le Grand Soufflet”. Там мы выступалі ў пяці гарадах, гралі на закрытым і афіцыйным адкрыцці і яшчэ раз пераканаліся, як у Францыі неверагодна любяць акардэон. І хоць мне досыць складана параўноўваць свой інструмент з дасягненнямі тэхнікі, якія прадэманстравалі еўрапейцы (да прыкладу, наладжаныя ў мяхі мікрафоны), нашу манеру граць ніхто не паўтарыў. На фестывалі выконвалі, у асноўным, лёгкую музыку — эстрадную, джаз, ф’южн, а мы выглядалі сапраўднымі рокерамі.

А самае маленькае месца, дзе мы былі, гэта невялічкі пасёлак у Польшчы — амаль на мяжы з Беларуссю. Туды не хадзілі паязды і аўтобусы, клуб выглядаў закінутым, у некаторых памяшканнях вокны нават былі пазабіраны дошкамі. А журналісты з самага бліжэйшага да пасёлка горада не так даўно пачалі арганізаваць канцэрты для жыхароў глухога мястэчка. Прычым запрашаліся не самыя танныя групы, якія толькі нядаўна ўзніклі, а дастаткова вядомыя. Дзеці, іх бацькі, бабулі, дзядулі слухалі нас! Гэта было настолькі нязвычайна — прыйшла амаль уся вёска! Цікава і для выканаўцаў, і для жыхароў, якія ўжо падрыхтаваны для ўспрыняцця. Хацелася б правесці такі эксперымент і ў нас.

— Бачна, што энергіі вам не займаць. Адкуль жа вы бераце яе?

— У маім акардэоне... (смяецца). На самой справе, глядачы і слухачы бачаць толькі мяне і інструмент і не заўважаюць сувязі паміж намі. А яна вельмі цесная: мы адзін аднаго запальваем! Паміж левым і правым карпусамі існуюць мяхі, вась там і знаходзіцца мой сакрэт.

— А ў жыцці, без інструмента, вы такі ж энергічны?

— Я ж з ім ніколі не расстаюся!
Алена САБАЛЕЎСКАЯ

У эстонскім горадзе Йыхві прайшлі мерапрыемствы, прымеркаваныя да 20-годдзя ўтварэння грамадскай арганізацыі беларусаў “БЭЗ” (Беларуска-эстонскае згуртаванне).

Йыхві і “БЭЗ”

У іх бралі ўдзел начальнік аддзела па справах нацыянальнасцей і прававой рабоце апарата Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь А.Сасновіч, генеральны консул нашай краіны ў Таліне А.Астоўскі, прадстаўнікі міністэрстваў культуры і народнаасельніцтва Эстонскай Рэспублікі, кіраўнікі мясцовых органаў улады, дэлегацыі з Салігорска і Пастаўскага раёна.

Адбылося падпісанне пагаднення аб супрацоўніцтве паміж Йыхвіскай воласцю і Пастаўскім раёнам (летась аналагічнае пагадненне было падпісана паміж Салігорскам і эстонскім Кохтла-Ярве). Мэр Йыхві высока ацаніў работу беларускай суполкі, адзначыў канструктыўнае супрацоўніцтва ўлад вобласці і павета з арганізацыяй “БЭЗ”. У складзе яе — 70 чалавек. А ўсяго ў рэгіёне пражывае каля 6 тысяч беларусаў...

Урачыстасці ладзіліся ў канцэртнай зале Йыхві. А.Сасновіч зачытаў прывітальны адрас Упаўнаважанага, выказаў ад яго імя ўдзячнасць эстонскім уладам за дзей-

сную падтрымку беларускай суполкі, актывістам якой былі ўручаны ганаровыя граматы. Фальклорны калектыў “БЭЗ” выступіў у беларускіх строях, зробленых спецыяльна да гэтай падзеі па рашэнні Упаўнаважанага. У канцэрте таксама прынялі ўдзел ансамбль “Паазер’е” з Пастаўшчыны і дуэт цымбалістаў “Натхненне” дзіцячай музычнай школы Салігорска.

Цягам мінулага і бягучага гадоў за кошт сродкаў, выдаткаваных апарата Упаўнаважанага з рэспубліканскага бюджэту для супрацоўніцтва з замежнымі суайчынікамі, былі набыты і накіраваны беларускім суполкам выявы дзяржаўнай сімволікі Беларусі, нацыянальныя касцюмы для творчых калектываў, музычныя інструменты, арттэхніка, літаратура і відэазапісы. Такая дапамога аказвалася беларусам Расіі, Латвіі, Літвы, Украіны, Аргенціны і многіх іншых краін.

Наш кар.
На здымках: беларусы Эстоніі вітаюць гасцей; выступае А.Сасновіч.

Анкета “К”

1. Колеры, якія натхняюць. Зялёны.
2. У якую пару года падабаецца працаваць? У цёплую, сонечную.
3. Любімы мастак. Мадзільні.
4. Найбольш яркі акцёр. Ніколі не запамінаў імёны.
5. Любімы літаратурны твор. “Віно з дзьмухаўцоў” Рэя Брэдберы.
6. Што слухаецца? Апошняе — індустрыяльны гурт “Coil”.
7. Радзіма — гэта што? Маленькі куточак прасторы, які самы дарагі. Калі ён змяняецца, адчуваеш пакуты.
8. Любімая кветка. Мая жонка.

365 крокаў па сядзібе Гутэн-Чапскіх

Якой стане "Скарбніца"
пасля рэканструкцыі?

У межах навуковай канферэнцыі, прысвечанай 180-годдзю з дня нараджэння Эмерыка фон Гутэн-Чапскага, арганізаванай Нацыянальным музеем гісторыі і культуры Рэспублікі Беларусь, адбылося падарожжа "Род Чапскіх на Міншчыне". Яго ўдзельнікі пабывалі ў Прылуках, Воўчавічах, Дзяржынску. Апошнім пунктам стала мястэчка Станькава, дзе вандроўнікі наведалі краязнаўчы музей мясцовай сярэдняй школы. А стартвала падарожжа ад Нацыянальнай бібліятэкі, дзе гэтымі днямі праходзіла гісторыка-мемарыяльная выстаўка "Жыццё — Айчыне, гонар — нікому". Дарэчы, вандроўку ажыццявілі нашчадкі роду — Аляксандра Ваньковіч і Аранда Эдуарда Гадлеўскі, якія прыехалі паўдзельнічаць у канферэнцыі з США, а таксама мінчанка, кандыдат педагогічных навук Валянціна Выхота. "К" не аднойчы звярталася як да гісторыі слаўтага роду, так і шматкроць пісала пра мясціны, звязаныя з Чапскімі. Зараз жа ў цэнтры ўвагі экскурсантаў была рэканструкцыя "Скарбніцы" ў Станькаве...

Разам з імператарам Птушкаловам

Першыя згадкі пра слаўты род адносяцца да 930 года, калі, як сведчаць гістарычныя дакументы, маршал германскіх войскаў Эрнрэйх фон Гутэн разам з імператарам Генрыхам I Птушкаловам Саксонскім змагаўся супраць гуннаў. У 1121-м Гутэны атрымалі тытул графаў Свяшчэннай Рымскай імперыі. Пазней за змаганне з прусамі яны былі залічаны ў лік польскіх рыцараў, а ў XV наблізіліся да каралеўскага двара Польшчы. У XVII стагоддзі прадстаўнікі роду пасяліліся на тэрыторыі Вялікага княства Літоўскага. Беларуская галіна Гутэнаў валодала землямі, якія займалі тэрыторыю ад Мінска да Стоўбцаў. Прамавугольнік памерам 50 на 100 кіламетраў і плошчай больш за 40 тысяч гектараў, што назвалі Станькаўскім Ключом, меў шматлікія вёскі, фальваркі, лясы, млыны, бровары. Падобныя "Ключы" ў Гутэн-Чапскіх знаходзіліся ў Польшчы, Аўстрыі, Францыі, Германіі.

Чапскія, як вядома, аказалі значны ўплыў на культурнае і эканамічнае развіццё Міншчыны. Да прыкладу, Эмерык Чапскі, знакаміты як калекцыянер, збіральнік буйных нумізматычных і мастацкіх калекцый, а яго сын Караль у 1890—1901 гг. быў гарадскім начальнікам Мінска, прымаў удзел у наладжанні працы шматлікіх прадпрыемстваў, першай гарадской электрастанцыі.

У Беларусі вывучэннем гісторыі графаў Гутэн-Чапскіх займаюцца многія гісторыкі, краязнаўцы. У іх ліку — члены аб'яднання "Прылуцкая спадчына" Прылуцкага цэнтры народнай творчасці Мінскага раёна, чыімі намаганнямі

Сядзіба Прылукі вядомая з XVII стагоддзя. З цягам часу палац у ёй набыў неагатычныя рысы. Стары італьянскі парк пераўтварыўся ў пейзажны. З 1872 па 1917 гг. Прылукі былі маёмасцю графа Эмерыка Чапскага, але жыла ў ім сям'я Ежы Чапскага. Прылукі — адзін з вялікіх маёнткаў Станькаўскага Ключа.

...Ад уязной брамы да палаца вядзе алея шырынёй 8 метраў. На ёй захавалася 6 старых ліп. Ці-

Алея станькаўскай сядзібы Чапскіх.

Станькаўскі Ключ — кантынент культуры

Экскурсійны маршрут, распрацаваны гісторыкам, кіраўніком аб'яднання "Прылуцкая спадчына" Ігарам Гатальскім, прывёў удзельнікаў падарожжа ў Станькава. Маёнтак графаў фон Гутэн-Чапскіх, які займае плошчу 15 гектараў, уражвае. Калісьці сядзібу называлі "кантынентам культуры" і "маленькай Еўропай у вялікай Еўропе". Аднак час яе не пашкадаваў. Захаваліся кузня, флігелі — для слуг і кухонны з падземным ходам, што вёў у графскі палац. Партызаны спалілі палац, дзе пад час Вялікай Айчыннай вайны былі раскватараваны фашысты, і цяпер на яго месцы знаходзіцца школа-інтэрнат. Захаваліся таксама напалову ацалелая воданапорная вежа, кароўнік, свіран. Ёсць тут камень, пастаўлены ў гонар Статута Вялікага княства Літоўскага, "Скарбніца" — былая бібліятэка, склеп ды альтанка на беразе возера, у якім плавалі белыя лебедзі. З высокага месца, дзе знаходзіцца палац, адкрываецца цудоўны від на храм у гонар Святога Мікалая Цудатворца, што зараз аднаўляецца.

Вакol колішняга палаца знаходзіцца вялікі пейзажны парк. У ім некалі расло больш за восем тысяч дрэў і кустоў.

Зараз ідзе рэканструкцыя, — распавёў наш гід па мясцінах, звязаных з імем Чапскіх, навуковы кіраўнік матэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці — Станькаўскага палацава-паркавага ансамбля Дзяржынскага раёна Алег Масліеў, — аднаго з найбольш прыгожых павільёнаў сядзібы — "Скарбніцы", якую пабудавалі для захоўвання кніг найбагацейшай бібліятэкі, нумізматыкі і мастацкага збору. Гэтыя каштоўнасці славіліся на ўсю Беларусь. У "Скарбніцы" знаходзілася больш за 20 тысяч выданняў, старажытных карт, медальёў, гравюр, карцін, старой парцеляны і зброі. У 1894 годзе, калі Эмерык Чапскі падзяліў свае землі паміж дарослымі сынамі, Станькава займае Караль — будучы "мэр" Мінска, які прыязджае сюды разам са сваёй жонкай Марыяй з роду Пуслоўскіх. Пасля 1917 года "Скарбніца", дзе знаходзіліся пазалочаныя фаліянты, іконы і манаршыя партрэты, які і сядзіба, была разрабавана.

...Гісторыя Прылукаў, Станькава не завершана. Сёння яе "пішуць" новыя людзі. Сведчаннем таму — краязнаўчы музей станькаўскай сярэдняй школы, экспанаты якога сабраны высылкамі вучняў, выпускнікоў, краязнаўцаў, энтузіястаў. Шмат зрабіў выпускнік школы Алег Масліеў па аднаўленні станькаўскай помнікаў архітэктуры. Ён выканаў макеты палаца, іншых збудаванняў сядзібы і падарыў іх школьнаму музею. Па гэтых макетах можна ўявіць, якім быў палацава-паркавы ансамбль пры Чапскіх.

Наталля КІРПІЧЭНКАВА
Фота аўтара

Макет маёнтка Чапскіх у Станькаве.

кава, што даўжыня алеі была 365 крокаў — па колькасці дзён у годзе. Каля партэра знаходзілася 30-метровая чатырох'ярусная неагатычная вежа з гадзіннікам. Цікавы яшчэ і такі факт: у 1926 годзе, у тым ліку ў Прылуках, кінастудыя "Савецкая Беларусь" зняла першы айчынны мастацкі фільм паводле аповесці Міхася Чарота "Лясная быль".

Прылуцкаму дому графаў Чапскіх пашанцавала: пасля Другой сусветнай вайны ён быў адноўлены паводле двух малюнкаў Напалеона Орды, які гасцяваў у Прылуках і адлюстраваным палац так, як пабачыў яго ў XIX стагоддзі. Захаваліся і адметны тутэйшы парк, закладзены напрыканцы XVII стагоддзя. Галоўная ж уязная ліпава алея была ў 1963—1964 гг. адноўлена навуковымі супрацоўнікамі Беларускага навукова-даследчага інстытута аховы раслін, які размясціўся пасля вайны ў былым графскім палацы.

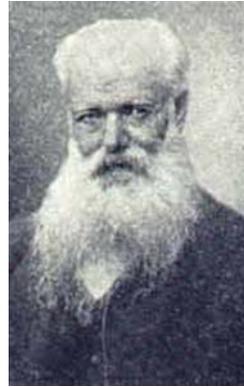
І калі ліпам больш за 100 гадоў, то самім Прылукам — ужо 500. Першы ўспамін пра гэты край датуецца 1473 годам. Пасля вайны ў будынку размяшчалася лабараторыя па барацьбе з каларадскім жуком, а потым яго заняў згаданы інстытут. Яго супрацоўнікі адкрылі музей, які распавядае пра гісторыю будынка, навуковую ўстанову. Калі знешне палац выглядае так, як яго засталі апошнія гаспадары — графы Чапскія, дык яго ўнутранае начынне пазбаўлена колішняга шыку. А шкада, бо ранейшыя інтэр'еры палаца, багатыя і прыгожыя, з'яўляліся яркім адлюстраваннем сваёй эпохі. Пакоі палаца мелі дубовы паркет, пазалочаную ляпніну на столых, у парадных пакоях стаяў дубовы, абцягнуты скурай, мэблевы гарнітур у стылі Людовіка XV, тут знаходзіліся раялі, піяніна, гданьскія куфры, палотны Яна Мацейкі, фамільныя партрэты, мініяцюры XVIII—XIX стст., срэбра, саксонскі і французскі фарфор XVIII ст. На першым паверсе месцілася бібліятэка, якая змяшчала некалькі тысяч тамоў. Кнігі мелі экслібрис і родавы герб Чапскіх "Леліва". Найбольш каштоўныя рэчы на пачатку Першай сусветнай вайны былі страчаны, штосьці трапіла ў Варшаву.

Пад знакам герба "Леліва"

...3 Мінска маршрут экскурсіі "Род Чапскіх на Міншчыне" пралягаў у Прылуку, што знаходзіцца за 8 кіламетраў ад сталіцы. Праз невялікі адрэзак часу перад удзельнікамі падарожжа паўстаў тамтэйшы палац, прыгожы парк.

Чый медаль на паспарту?

Сігізмунд Юркоўскі (1838? - 1901 гг.) быў адным з першых віцебскіх фатаграфістаў і ўвайшоў у гісторыю фатаграфіі як вынаходнік шторна-шчылінай засаўкі, якая стала прабразам механізма, што выкарыстоўваецца ў сучасных "мыльніцах".

Сігізмунд Юркоўскі.

У 1866 годзе Юркоўскі прыехаў у Віцебск, а ўжо ў наступным адкрыў тут сваё фотаатэлье на вуліцы Замкавай. Сёння ж Віцебскі абласны краязнаўчы музей прадставіў набор паштовак з выявамі горада, зафіксаванымі камерай майстра.

Шматлікія віцэбчане звярталіся ў фотамайстэрню Юркоўскага, каб замовіць свой фотапартрэт. Сярод яго кліентаў быў і мастак Ілля Рэпін. Фатаграфіі Сігізмунда Антонавіча дазваляюць убачыць і аблічча самога Рэпіна, і экстр'ер ягонага дома ў Здраўнёве, які фатаграф зняў у 1895 годзе, і майстэрню мастака. Дарэчы, на адной з фатаграфій Юркоўскага захаваліся фрагмент карціны "Хрыстос", якая, на жаль, не дайшла да нашых дзён.

Сігізмунд Юркоўскі зрабіў таксама шмат пейзажных здымкаў Віцебска, Полацка і іншых гарадоў губерні. І дзякуючы гэтым фотаздымкам сёння мы можам "прагуляцца" па Віцебшчыне канца XIX стагоддзя.

Як распавяла Вольга Давідоўская, навуковы супрацоўнік музея, якая непасрэдна займалася выданнем набору паштовак, у фондах установы за-

Касцёл Святога Антонія ў Віцебску.

хоўваецца 27 сапраўдных фатаграфій Юркоўскага, дзе адлюстраваны розныя куткі нашага горада.

— Сёння найбольшы інтарэс уяўляюць здымкі Юркоўскага з краявідамі Віцебска канца XIX стагоддзя, — паведаміла Вольга Давідоўская. — Гэта той перыяд, калі горад змяняў сваё аблічча, што было звязана, у першую чаргу, з развіццём капіталістычных адносін. Павялічылася колькасць камяніц, з'явіліся новыя тыпы грамадскіх будынкаў: банкі, прамысловыя прадпрыемствы, адміністрацыйныя, медыцынскія і вучэбныя ўстановы, вакзал. Многія з гэтых аб'ектаў патрапілі ў аб'екты фатаграфіі.

Найбольшую ж гістарычную каштоўнасць, вядома, маюць здымкі з выглядам будынкаў, якіх ужо даўно не існуе. Сярод іх — Марыінская жаночая гімназія, Аляксандраўская мужчынская гімназія, Мікалаеўскі сабор, які стаў на цяперашняй плошчы Свабоды, касцёл Святога Антонія.

Кожны фатаграф таго часу спрабаваў прыцягнуць кліентаў, у тым ліку, і афармленнем фатаграфій. У Юркоўскага афармленне — простае і, адначасова, арыгінальнае. Кожны здымак аздоблены графічнай рамкай, нібы падвешанай з дапамогай вітага шнура на цвічок.

Сігізмунд Антонавіч быў не толькі фатаграфам, але і грамадскім дзеячам. Ён быў членам гарадской Думы, а ў 1871 годзе — адным з арганізатараў і ўдзельнікаў у Віцебску Першай мастацка-археалагічнай выстаўкі. Акрамя таго, Юркоўскі быў актыўным дзеячам фатаграфічнага аддзела Імператарскага Рускага тэхнічнага таварыства, чый медаль ўпрыгожвае паспарту яго здымкаў.

Памёр вядомы фатаграф у ноч на 7 лютага 1901 г. у Коўне, а пахаваны на Віцебскіх могілках пры касцёле Святой Варвары.

Алена АЛІМАВА
Віцебск

"Скарбніца" аднаўляецца.

на выстаўцы ў Нацыянальнай бібліятэцы можна пазнаёміцца з партрэтамі Эмерыка Чапскага і іншых прадстаўнікоў роду, кнігамі, альбомамі, архіўнымі дакументамі з фондаў аб'яднання.

Наша рубрыка “Дыміліся франтоў дарогі”, прысвечаная 65-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, не пакідае аб'якавымі не толькі людзей сталага веку. Прызнацца, сярод яе мэт — дзе нагадаць, а дзе і ўпершыню распавесці пра лёсы герояў вайны менавіта моладзі. І тым больш прыемна было атрымаць ліст 17-гадовай навагрудчанкі Таццяны Бірук з расповедам пра лёс знакамітых партызан гэтага краю — братоў Бельскіх. Хочацца адзначыць, што ў залах Навагрудскага раённага гісторыка-краязнаўчага музея асобны раздзел у экспазіцыі, прысвечанай ваенным падзеям на Навагрудчыне, падрабязна распавядае пра змаганне партызан з атрада братоў Бельскіх. У 2007 годзе ў старажытным горадзе на месцы былога гета адкрылася асобная музейная экспазіцыя. А некаторыя прадметы фондаў навагрудскай установы, знойдзеныя толькі летась на месцы былога партызанскага лагера ў Налібоцкай пушчы, былі прадстаўлены ў іншых музеях свету.

Атрад, які даў надзею...

Сям'я Бельскіх паходзіла з вёскі Станкевічы. Яны былі млынарамі. У нялёгкай працы бацькам дапамагалі сыны — Тувія, Асаэль, Зусь і Арчык, якія выраслі дужымі, справядлівымі і сумленнымі. Ад укацыю хлопцы атрымалі ў мела-меда ў Навагрудку, вучыліся таксама і ў польскай школе. Ведалі браты Бельскія рускую, беларускую і польскую мовы, не кажучы ўжо пра ідыш. Бельскіх ды іх сваякоў, якія жылі ў Станкевічах і навакольных вёсках, паважалі ўсе ў наваколлі.

1941-ы прынёс зусім іншы лады жыцця на Навагрудчыну: акупацыя, жоўтыя павязкі для яўрэяў, шматлікія абмежаванні для іх, гета. 5 снежня 1941 года немцы ўварваліся ў дом Бельскіх і арыштавалі бацькоў. Іх адвезлі ў турму ў Навагрудку, а адтуль — у Скрыдлева, дзе і расстралялі 8 снежня пад час першага масавага забойства яўрэяў. Дзеці паспелі ўцячы з хаты і свавацца ў лесе. Фашысты, не знайшоўшы іх, спалілі ўсе жыллыя пабудовы Бельскіх, якія тым часам хаваліся ў гушчары блізкай Налібоцкай пушчы, а ноччу наведвалі сваіх сяброў на хутарах і ў вёсках, дзе ім давалі прадукты.

Партызанскі рух у той час яшчэ толькі зараджаўся. Толькі-толькі пачыналі складацца невялікія групы, у першую чаргу — салдат-акружэнцаў, што не паспелі адступіць за лінію фронту; да іх далучаліся мужчыны, якія хаваліся ад вывазу на прымусовыя работы ў Германію. Зброяй для іх стала тая, якую знайшлі пасля адступлення Чырвонай Арміі.

Зрэшты, Бельскія абзавяліся зброяй выключна з мэтай самаабароны. Першапачаткова члены гэтай сям'і не мелі намеру змагацца з немцамі і нападаць на іх, як іншыя партызанскія групы. Бельскія трымаліся самі па сабе, аднак паступова да іх сталі далучацца сябры і сваякі, з чаго і пачынаецца гісторыя атрада. Ужо ў кастрычніку 1942 г. ён налічваў больш за 200 чалавек. Яго кіраўніком стаў Тувія.

Былі падрабязна абмеркаваны характар і мэты групы. Існавала думка, што яна павінна заставацца малой, з абмежаванай колькасцю членаў, — гэта павялічвае шанцы выжыць у непраходным пушчанскім гушчары. А прымаючы ў свае шэрагі ўсё больш новых членаў і ўзбудняючы яе, увесць атрад мае высокую рызыку быць знішчаным. Але ўзброеная моладзь, якую ўзначальваў 36-гадовы Тувія і яго браты Асаэль і Зусь Бельскія, прытрымлівалася іншай пазіцыі: яны хацелі, каб група расла і стала паўнапраўнай баявой партызанскай брыгадай, мяркуючы, што вялікая колькасць людзей толькі паспрыяе яе ўзмацненню.

Погляд Тувіі Бельскага і яго прыхільнікаў перамог у гэтай спрэчцы і ўсталяваў правіла: любы яўрэй, які знойдзе шлях да іх групы, будзе прыняты, незалежна ад яго ўзросту, полу ці сацыяльнай прыналежнасці. Бельскі пакляўся, што прыме кожнага. Гэтае правіла на тхніла на мужнасць і надзею многіх людзей, якія знаходзіліся ў лагерах,

Налібоцкі лес братоў Бельскіх

Тувія Бельскі.

Асаэль Бельскі.

Партызаны атрада Тувіі Бельскага.

гета, хаваліся паасобку. Цяпер яны ведалі, што ёсць такое месца, дзе яны змогуць знайсці прытулак.

З часам звесткі пра атрад Бельскіх дасягнулі гета ў Навагрудку і Лідзе. Байцоў нават спецыяльна засылалі ў гета, каб яны дапамагалі выратавацца зняволеным. Вязні згадваюць, як фарміраваліся групкі малых людзей, якія шапталіся паміж сабой. У гэты час яны ўпершыню пачулі пра існаванне групы братоў Бельскіх. Іх партызанскі атрад стаў надзеяй на сховішча. Вядома ж, для многіх гэтая навіна сталася адзіным агенчыкам надзеі ў цемры страху і смерці.

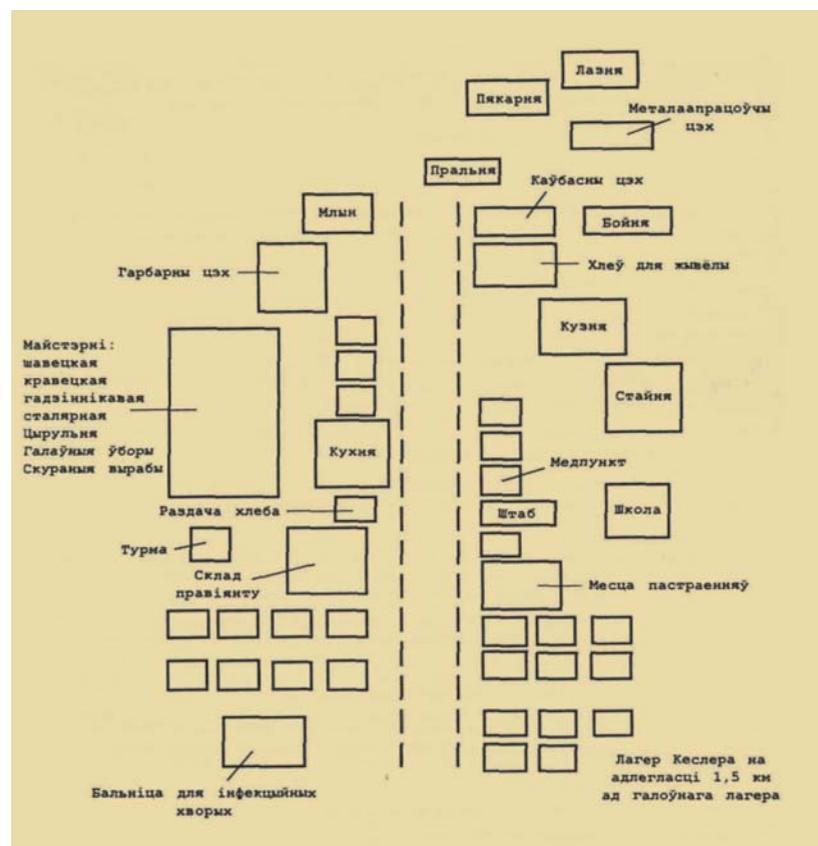
Напрыклад, вязні Навагрудскага гета, даведаўшыся аб яўрэйскім партызанскім падраздзяленні, арганізавалі ўцёкі ў лес, некалькі месяцаў капаючы тунель на волю пад носам у немцаў. Гэта была неверагодная аперацыя, якая ажыццявілася таму, што людзі паверылі ў магчымасць вызвалення.

Атрад вытрымаў таксама і шмат баёў з ворагам, гэтым чынам заявіўшы аб сваім існаванні і стаўшы вядомым па ўсёй акрузе. Партызаны каралі нямецкіх інфарматараў і заваявалі павагу ў сялян, настроеных супраць акупантаў. У адказ немцы прымусова вывозілі на работы ў Германію ці расстрэльвалі тых, хто дапамагаў Бельскім.

Партызаны супраць “Германа”

Кожны дзень жыцця атрада Бельскіх быў напоўнены актамі мужнасці, вынаходлівасці, проста вялікім шанцаваннем. Партызаны нападлі на нямецкіх вартавых, разбуралі масты, спілювалі тэлеграфныя ступы і зрэзалі тэлефонныя лініі. Напрыклад, за першыя шэсць месяцаў 1944 года партызаны Бельскага спынілі рух нямецкіх цягнікоў у агульнай колькасці на 51 гадзіну.

З цягам часу база ў Налібоках ператварылася ў маленькі горад, дзе былі свае пякарня, каўбаснае

План партызанскага лагера ў 1943 — 1944 гг.

прадпрыемства, кузня, шавецкая, сталлярная, гадзіннікавая, інжынерныя майстэрні, цэх па апрацоўцы скур, металаапрацоўчы цэх, млын... Партызаны з усяго раёна прыходзілі ў лагер, каб адладзіць зброю, абмяняць муку на хлеб, адрамантаваць абутак, адзенне. Кожны, хто заставаўся ў лагерах, мог знайсці сабе занятка і быць карысным: ці гэта быў стары, ці падлетак, ці жанчына.

Існаванне такога партызанскага атрада, натуральна, было нясцерпным для акупантаў. Гэта супярэчыла іх расавым тэорыям. “Баязлівая” яўрэй, асуджаныя на гібель, сталі ўзброенымі партызанамі, якія рабілі напады і ладзілі дыверсіі. Само існаванне атрада братоў Бельскіх стварала вялікую пагрозу для фашыстаў, якія баяліся, што іншыя яўрэі таксама могуць паўстаць і ўзяць у рукі зброю. Не-

мцы прыкладалі вялікія намаганні, каб знішчыць партызан атрада. Велізарная ўзнагарода была прызначана за галаву Тувіі. Кожнаму, хто прынясе немцам інфармацыю аб месцазнаходжанні базы Бельскіх, абяцалі вызваленне ад падаткаў. Але інфармацыя здраднікаў аб памеры і аперацыях лагера часта была недакладнай і значна перабольшанай: інфарматары казалі пра

атрада, здолеў заваяваць павагу не толькі сярод сваіх людзей, але і сярод усіх партызан Навагрудчыны. Яго меркаванні і заўвагі мелі важкасць на пасяджэннях агульнага штаба. У цяжкія гадзіны выпрабаванняў і небяспекі, як згадвалі байцы, прысутнасць Тувіі падбадзёрвала. Ён быў абаронцам, мудрым і знаходлівым чалавекам, добрым арганізатарам, асцярожным, але

здольным пры неабходнасці хутка прымаць рашэнні. Каб выжыць, у атрадзе, у першую чаргу, важна было падтрымліваць строгую дысцыпліну, і, вядома, нялёгка было дабіцца абсалютнага падпарадкавання ад усіх яго членаў, але Тувія дасягнуў гэтага, і дзякуючы ягонай волі і мужнасці ўдалося выжыць многім людзям.

Яго брат Асаэль меў вопыт баявога афіцэра, быў мужным байцом, і людзі ішлі за ім ахвотна, часта рызыкуючы сваім жыццём. Усе любілі малодшага Бельскага за дабрыню — з ім было лёгка. Бачылі яго ў розных абставінах: пад агнём, у атаках і адступленнях, але заўжды ён заставаўся спакойным, ніколі не губляў кантролю, добра разумеў тактыку бою, мог перахітрыць ворага, пазбегнуць яго пастак і засад, напасці там, дзе яго чакалі менш за ўсё. Ён добра ведаў мясцовасць і ўпэўнена вёў сваіх людзей наперад. Калі ж Беларусь была вызвалена ад акупантаў, Асаэль уступіў у Чырвоную Армію і па-геройску загінуў пад Кенігсбергам.

Мудрыя і мужныя

Тувія Бельскі быў сапраўдным камандзірам і давёў, што ён дастойны гэтага звання. Ён меў лідарскую харызму, абараняў інтарэсы

тысячу добра ўзброеных байцоў, у чым распараджэнні меліся нават гарматы.

Спецыяльная каманда і падраздзяленні СС былі накіраваны на пошук і знішчэнне групы. У ліпені 1943-га немцы спланавалі аперацыю “Герман” у Налібоцкім лесе з мэтай акружэння невялікага атрада. Нават авіяцыя ўдзельнічала ў пошуках 13 ліпеня — 8 жніўня. Але людзям Бельскіх цудам удалося ацалець. Тувія Бельскі атрымаў дакладныя звесткі аб планах немцаў. На пачатку аперацыі ён даў загад вывезці ўсіх людзей на далёкі востраў, дзе яны заставаліся цягам некалькі дзён.

Таццяна БІРУК, вучаніца СШ № 4 г. Навагрудка

Атрад гэты — сапраўды унікальны. Гісторыкі не прыгадваюць яўрэйскіх партызанскіх атрадаў такога маштабу. Браты Бельскія ўпісалі слаўную старонку ў летапіс ваеннай гісторыі Беларусі. Адна тысяча і дзвесце чалавек, магчыма, былі забіты фашыстамі, каб не знайшлі выратавання ў партызанскім горадзе ў Налібоцкай пушчы.

Прэзідыум Цэнтральнага камітэта Беларускага прафсаюза работнікаў культуры смуткуе з прычыны смерці былога супрацоўніка апарата Цэнтральнага камітэта РАДЗІОКОВАЙ Вольгі Кандрацэўны і выказвае шчырыя спачуванні родным і блізкім.

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РБ**

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.

- Мастацтва Беларусі XII — XIX стст.
- Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
- Мастацтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
- Мастацтва краін Усходу XV — XX стст.
- Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
- Выстаўка "Мікалай Гоголь і яго героі ў творчасці мастакоў XX стагоддзя".
- Персанальная выстаўка Л.Журавовіч.
- Выстаўка "Алтарны жывапіс XVIII — XIX стст."
- Выстаўка акварэлі Генадзя Шутава "Прадмет. Час. Чалавек".
- Выстаўка жывапісу Уладзіміра Хадаровіча "З рукачынных крыніц".
- Выстаўка Валянціна Савіцкага "Радзіма мая дараяга".
- Выстаўка Мікалая Ісаенка "Пяшчота зямлі беларускай".

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫ
І КУЛЬТУРЫ
БЕЛАРУСІ**

г. Мінск,
вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."
- "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

Выстаўкі:

- "Гісторыя мастацтва Ірана".
- "Скарбніца мудрасці".
- "Усмешка клоуна"
- "Пластыка жывой прыроды".
- "Крыніцы адвечнай прыгажосці".
- "Касцярэзнае

**ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ**

г. Мінск,
вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 72 61.

Выстаўкі:

- Выстаўка, прысвечаная 85-годдзю А.Савіцкага.
- Выстаўка вышыўкі "Вясновая рапсодыя".
- "Хата — мой сусвет".
- "Жыццё Л.М. Талстога ў фатаграфіяў сучаснікаў".
- Выстаўка музейных прадметаў XI — XX стст. з фонду музея "Вякоў мінулых успамін...".

**БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫ ВЯЛІКАЙ**

Мюнхене. 1942 — 1943 гг.)

■ "Мінск: вандроўка ў часе" — на аснове філакартычнай калекцыі У.Ліхадзеда. Праект інтэрактыўнай карты: "Вызваленне Беларусі" (хроніка вызвалення і мультымедыяная прэзентацыя аперацый Чырвонай Арміі па вызваленні Беларусі ў верасні 1943 — ліпені 1944 гг.).

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца Румянцавых і Паскевічаў

Выстаўкі:

- "Прыгажосць душы — рукачынная" (да 70-годдзя гомельскай

Гомельскага палаца ў выяўленчых крыніцах).

■ "Пазія роднага пейзажу" — выстаўка работ мастака С.Драмука.

Экспазіцыі:

- "Культавыя прадметы".
- "Старажытная гісторыя Гомельшчыны".
- "Загадкавая фантазія мора" (грот палаца).
- Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.

Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў

Гісторыка-мемарыяльная экспазіцыя

- "Гравюра XVII — пачатку XX стст."
- "Пазія XVIII — пачатку XX стст."

Паўночнае крыло палаца

Выстаўкі:

- "У ценю дрэваў, над ракой" (фотаздымкі птушак і вавёрак Гомельскага парку фотаамагара Яўгена Шастакова).
- "Свет звяроў

(са збору музея і прыватных калекцый)

"Твары на старых фотаздымках".

■ Мастацкі салон з выстаўкай-продажам прадметаў мастацтва.

Зімовы сад

■ "Сум і зачараванне правінцы" (выстаўка польскага фатографа Ежы Пётэка).

■ Свет субтрапічных раслін і жывёл.

**ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ**

г. Гомель,
вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Лакальныя экспазіцыі ў санітарным вагоне; у партызанскай зямлянцы.
- Пастаянная выстаўка ваеннай тэхнікі.
- На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
- У выстаўачнай зале: "Афганістан: ты наша памяць і боль".

ГАЛЕРЭІ*

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

- Персанальная выстаўка Н.Рачкоўскай.
- Персанальная выстаўка М.Ліханенкі.

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСИТЭТ КУЛЬТУРЫ"**

г. Мінск,
Кастрычніцкая плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.

- "Pittura Oggettuale" (італьянска-беларускі праект).

ГАЛЕРЭЯ ТЫЗЕНГАУЗА

г. Гродна,
пл. Тызенгауза, 4.
Тэл./факс.: (8-0152) 72 27 57.

- Выстаўка Алены Івановай "Музыка колеру".

**КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ
Г.ВАШЧАНКІ**

г. Гомель, вул. Карповіча, 4. Тэл.: (8-0232) 77 75 20.

Экспазіцыі:

- "Г.Х. Вашчанка".

Выстаўкі:

- Выстаўка "Жалезная гісторыя".
- Персанальная выстаўка В.Калтыгіна.

Паважаныя чытачы!

ІДЗЕ ПАДПІСКА НА НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ 2009 ГОДА!

на газету "Культура" Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752;

на часопіс "Мастацтва" Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 74958, ведамасная падпіска — 749582.

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ,
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."**

г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.

- Выстаўка фотаздымкаў XIX ст.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір,
Карэліцкі р-н,
Гродзенская вобл.
Тэл.: (8-01596) 2 30 35.

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в.Раўбічы**

Спарткомплекс "Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстаўка дзіцячай творчасці.

**МУЗЕЙ ВІТОЛЬДА
КАЭТАНАВІЧА
БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ
ў г.МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

- Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ
ТЭАТР ОПЕРЫ І
БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, тэл./факс: 334 11 56.
(пл. Парыжскай каммуны, 1)

- 21 — "Бахчысарайскі фантан"

Б.Асаф'ева.

- 22 — "Пахіта" Л.Мінкуса.
- 22 — "Уяўленне Ружы" К.-М. Вэбера.
- 22 — "Балеро" М.Равэля.
- 24 — "Набука" Дж.Вердзі.

**РЭСПУБЛІКАНСКІ
ТЭАТР
БЕЛАРУСКАЙ
ДРАМАТУРГІІ**

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.

АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:

- Пастаянная экспазіцыя.

Выстаўкі:

- "Адам Міцкевіч на паштоўцы к. XIX — п. XX стст."
- "Белая ружа" (Антыфашысцкае супраціўленне нямецкіх студэнтаў-медыкаў у

фабрыкі "Любна").

- "Усходняя каліграфія і каліграфічны жывапіс".
- "Живое жалеза" (металічныя скульптуры С.Парцянкава).
- "Выбранае" — выстаўка В.Пачыцкага.
- "Працяколыны падарункі".
- "Нараджэнне і адраджэнне" (архітэктура

**Гомельшчыны".
Працуе куток жывых
экзатычных рэптылій.
ПАЛЯЎНІЧЫ ДОМК**

г. Гомель, вул. Пушкіна, 32.
Тэл.: (8-0232) 74 33 41.

Экспазіцыя

- "Інтэр'еры дваранскай сядзібы канца XIX — пачатку XX стст."

Выстаўкі:

- Дакументальная фотавыстаўка

ТЭАТРЫ*

- 18 — "Чорны квадрат" М.Адамчыка, М.Клімковіча.
- 18 — "Дамавічкі" Я.Конева.
- 21 — "Адрль" Я.Таганова.
- 22 — "Жан і Беатрыса" К.Фрэшэта.
- 24 — "Палёты з анёлам" З.Саганова.

**БЕЛАРУСКІ ТЭАТР
"ЛЯЛКА"**

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.

Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 18 — "Брэменскія музыкі" В.Ліванова, Ю.Энціна.
- 18 — "Загубленая душа, або Пакарэнне грэшніка" У.Граўцова.
- 19 — "Кветачка-вясёлка" В.Катаева.
- 19 — Гастролі Данецкага акадэмічнага тэатра лялек (Украіна).
- 20 — Гастролі Данецкага акадэмічнага тэатра лялек (Украіна).
- 21 — "Аладзін" Н.Гернет.
- 24 — "Загубленая душа, або

Пакарэнне грэшніка" У.Граўцова.

**МАЗЫРСКІ
ДРАМАТЫЧНЫ
ТЭАТР ІМЯ І.МЕЛЕЖА**

г. Мазырь, вул. Ленінская, 23.
Тэл.: (8-02351) 211 31.

- 24 — "Чатыры крыжы на сонцы" А.Дзялендзіка.
- 25 — "Каханне ў стылі барока" Я.Стэльмаха.

Выдаецца з кастрычніка 1991 года

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 418

Галоўны рэдактар — Людміла КРУШЫНСКАЯ

Рэдакцыйная калегія: Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Уладзімір ГІЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Уладзімір ЗАМЯТАЛІН, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Аляксандр РАШЧУПКІН, Барыс СВЯТЛОЎ, Рычард СМОЛЬСКІ, Святлана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя: Сяргей ТРАФІЛАЎ (намеснік галоўнага рэдактара), Пётр ОВАД (адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў: Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Таццяна КОМАНОВА, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілля СВІРЫН.

Спецкарэспандэнты: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Наталля КІРПІЧЭНКАВА, Настасся ПАНКРАТАВА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

Загадчык аддзела фотайлюстрацыі — Юрый ІВАНОЎ

Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС

Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД

Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.

Тэлефон: (017) 289-34-66 (прыёмная)

(017) 286-07-97, Тэлефон/факс: (017) 334-57-23 (017) 334-57-35.

Рэкламны аддзел: тэл. (017) 334-57-41

www.kimpress.by

E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва"

Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць ЛВ №02330/0131892 ад 27 снежня 2006 г.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Тэл. (017) 289-34-66.

Бухгалтэрыя: тэл. (017) 334-57-35

Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца работы, зваротны адрас. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.

© "Культура", 2009.

Індэкс 63875

Наклад 9726

Падпісана ў свет 16.04.2009 у 18.15

Замова 2028

РУП "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". 220013, г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79

